Влада — Радам!

Голос України

Газета Верховної Ради України ◆ № 220 ◆ Четвер, 14 листопада 1991 року ◆ Ціна 30 коп. (Передплатникам — 10 коп.).

ЗАПОРОЖЦІ, УВАГА!

На вас чекає автомобіль «Таврія». Якщо, звичайно, ви використаєте 14 і 15 листопада для штурму поштових відділень і передплатите «Голос України». Це два останні дні, протягом яких ви маєте змогу включитися у розиграш автомобіля.

А до 15 грудня, тобто протягом місяця, ми чекаємо від вас заявок на участь у цьому розиграші. На адресу редакції (Київ-47, вул. Нестерова, 4), ви маєте надіслати заявку з номером квитанції, вашою адресою, прізвищем, ім'ям і по батькові.

4 НОВІ ТАРАСОВІ ШЛЯХИ

12 листопада Київ зустрічав чотирипалубний теплохід «Тарас Шевченко», збудований у Німеччині на замовлення Головрічфлоту України. Екіпаж, очолюваний досвідченим капітаном Володимиром Дейнегою, провів лайнер 8-тисячокілометровим шляхом через Балтику, канали європейської Росії, Волгу, Дон, Азовське й Чорне моря та Дніпро — до Києва. На Річковому вокзалі відбувся урочистий мітинг.

ЦИТАТА ДНЯ

Це одна з найблискучіших перемог, здобутих демократичними силами Росії та її парламентом.

(Реакція президента Дудаева на скасування Указу Єльцина про введення надзвичайного стану в Чеченській республіці).

КАБІНЕТ Міністрів України прийняв постанову «Про підвищення заробітної плати працівникам соціально-культурних установ і закладів».

Міністерствам і відомствам України, органам місцевої влади дозволено підвищити з 1 листопада 1991 р. заробітну плату працівникам установ і закладів народної освіти, вищої школи, культури, охорони здоров'я, соціального забезпечення, фізичної культури і спорту та архівів шляхом перерахунку за коефіцієнтом діючих співвідношень раніше затверджених ставок.

ВЛАСНИМИ СИЛАМИ

До липня наступного року з території Грузії будуть виведені всі внутрішні війська союзного підпорядкування. Про це повідомив кореспондентам представник грузинського МВС Челідзе. Він також підкреслив, що охорона правопорядку в республіці здійснюватиметься виключно власними силами.

7 БІЛЬШОВИЦЬКЕ ВИКАЧУВАННЯ ХЛІБА

Офіційні історики довго експлуатували цифру 60 мільйонів пудів — стільки Центральна Рада України повинна була до 31 липня 1918 року передати хліба Німеччині за Брест-Литовською угодою від 9 лютого того ж року. Вони пишуть: «Угода стала легальним прикриттям пограбування України». Але коли справа доходить до поставок хліба в Радянську Росію, то або замовчування, або згадування без коментарів.

МІЖ НАМИ, ПРЕЗИДЕНТАМИ

По-дружньому покритикував свого російського колегу за введення надзвичайного стану в Чечено-Інгушетії президент Горбачов. Просто, не називаючи імен, він сказав: «Товариші поспішили з висновком про те, що вже вичерпані всі конституційні рамки, та переоцінили значення сили в урегулюванні цього конфлікту».

НА САМОТІ

Єдиним кандидатом на президентських виборах в Казахстані, призначених на 1 грудня, буде Нурсултан Назарбаєв. Його єдиний супротивник, представник національної демократичної партії, не пройшов реєстрацію в республіканській виборчій комісії. За повідомленням «Радіо «Свобода», сталося це тому, що невідомі особи викрали 40 тисяч підписів на його підтримку як кандидата.

СЕКРЕТНІ МІЛЬЯРДИ

Два секретні рахунки на 50 мільярдів карбованців виявлено у всесоюзному Міністерстві фінансів. На думку голови Держбанку СРСР Геращенка, знайдені гроші не належали КПРС. Він вважає, що рахунки ці, відкриті ще 1939 року, призначалися для різних непередбачуваних ситуацій. Зокрема, для ліквідації наслідків стихійних лих.

А ВСЕ-ТАКИ ПОПЕРЕДЖАЛИ

«Влітку цього року президент Буш попередив мене у телефонній розмові про підготовку перевороту в СРСР»,— повідомив на презентації у Москві своєї нової книги Михайло Горбачов. Однак, за його словами, тоді він не надав значення як цьому попередженню, так й іншим чуткам про можливий путч. На тій же презентації президент Союзу зазначив, що нині реакційні сили оговталися від шоку й продовжуватимуть боротьбу.

10 ГЕНЕРАЛЕ, ВАС ОББРЕХАЛИ!

27 років мужі від психіатрії з професорськими і академічними титулами — лакеї Системи — затуляли його від нас ширмою душевнохворого.

За даними на 1 листопада, нашу газету передплатили понад 260 тисяч чоловік. Тож не втрачайте і ви свій шанс стати постійним читачем «Голосу України» на 1992 рік. До закінчення передплати залишається лише два дні! Нагадуємо індекси: українського видання — 60955, російського — 60997. Ціна — 19 крб. 80 коп.

ГОЛОС УКРАЇНИ

Засновник — Верховна Рада України

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
252047
Київ, вул. Нестерова, 4

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:

Приймальня — 446-92-11
Відповідальний секретар — 446-72-63
Завідуючий коректорською 441-84-42, 224-72-54 (телефакс).

ВІДДІЛИ:
парламентський — 441-84-52, 441-85-64,
листів — 441-29-61,
економіки — 441-88-07,
аграрний — 441-86-18,
міжнародний — 446-91-20,
партій і рухів — 441-82-05,
охорони здоров'я — 441-88-06,
соціальних питань — 441-88-05,
екології — 441-88-59,
культури — 441-86-44,
спорту — 441-88-08,
інформаційний — 446-61-13, 441-86-20,
історії України — 441-88-62,
військових питань — 441-88-52,
реклами — 441-89-44,
бухгалтерія — 441-84-00.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Індекс 60955

Тираж 158.700

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Газета виходить 5 разів на тиждень.
Сьогодні на 16 сторінках.

Вибори Президента

«НІЯКОГО ЦЕНТРУ НАД СОЮЗАМИ»

В Єнакієвому перед численною шахтарською аудиторією Голова Верховної Ради України, кандидат у Президенти Леонід Кравчук щиро зізнався: до парафування договору про економічне співтовариство він побоювався їхати у шахтарський край і лише після подій у Москві робить це спокійно — свою місію він виконав. І майбутні виборці, здається, його зрозуміли.

Леонід Кравчук на зустрічах з виборцями Донецької області, з енергетиками Вуглегірської ГРЕС, гірниками шахти «Юнком», машинобудівниками донецького заводу «Точмаш», депутатами, представниками інтелігенції і місцевих засобів інформації сказав, терпляче пояснюючи доцільність парафування економічного договору, підписання Комюніке і російсько-української торгово-економічної угоди:

— Відновлено розірвані зв'язки. Росія гарантувала 100 відсотків поставки кріпильного лісу, шахти працюватимуть далі.

Окрім того, зауважив Леонід Кравчук, взагалі слід припинити всілякі розмови про нібито «вичерпаність, безперспективність» Донбасу. Під землею — 30 мільярдів тонн вугілля. Видобуто лише 10.

Відповідаючи на запитання: «Яку державу ви будуватимете в разі обрання Президентом — капіталістичну під синьо-жовтим чи соціалістичну під синьо-червоним прапором?», Голова Верховної Ради заявив: «Демократичну і правову Україну, державу соціального захисту народу. І не в прапорах справа, а в реальному підвищенні рівня життя народу».

Торкнувшись так званої мовної проблеми, Л. Кравчук підкреслив, що не проти двомовності тих регіонів, де компактно проживає конкретна національність, але зауважив, що ігнорування української мови, зверхнє ставлення до неї — то відкрита неповага до народу, духовне і культурне самообкрадання іншого народу.

Не обійшлося і без політичних курйозів. На єнакіївській шахті у відкритому діалозі зійшлися два політичні опоненти, які стоять на концептуально протилежних позиціях. Народний депутат неіснуючого Союзу В. Гончаров, який вважає Акт незалежності України і всю діяльність парламенту неконституційними, та Голова Верховної Ради України — держави, яка прагне повної незалежності і рівноправних партнерських відносин і з усіма країнами світу, і з колишніми республіками Союзу. До речі, зауважив Кравчук, Україна вже перебуває у довгострокових політичних союзах з Росією, Киргизстаном, Узбекистаном, Казахстаном і «нічого страшного» в цьому немає. Але за однієї умови — над цим союзом не повинно бути ніякого центру.

Отож, «святкування по-гончарівськи» того дня не відбулося (і плекатимемо надію, не станеться ніколи, бо вільний сам вибирає, з ким родичатися).

Перший напружений день передвиборної кампанії Л. Кравчука в області завершився пізно ввечері його телезустріччю з донеччанами. Далі — поїздка на південь Донбасу.

Юрій ДОЦЕНКО,
Володимир СКАЧКО,
спеціальні кореспонденти «Голосу України».

РИНОК ПЛЮС НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Ця думка була провідною у виступах кандидата у Президенти України, народного депутата Ігоря Юхновського перед кримчанами. З ким би не зустрічався — колгоспниками, робітниками радгоспів, жителями курортних міст — Ігор Рафаїлович неодмінно підкреслював: створення справжнього цивілізованого ринку без державної незалежності — неможливе, так само, як і встановлення взаємовигідних відносин з цивілізованим світом. Ось чому так важливо підтвердити на референдумі 1 грудня Акт Верховної Ради про незалежність України.

Ігор Юхновський особливо наголосив на тому, що Україна, яка будує громадянське суспільство, гарантує вільний розвиток усіх культур, мов, релігій, а також поглиблення національних контактів громадян України: росіян з Росією, поляків з Польщею, угорців з Угорщиною, євреїв з Ізраїлем. Вони будуть почувати себе не гірше, або й краще, ніж у своїй національній державі.

— Якщо мене оберуть Президентом, — сказав Ігор Рафаїлович, — я поставлю перед собою мету створити команду і протягом двох років вивести Україну з кризи. Передумовами цього вважаю: наведення дисципліни і порядку в Україні, роздержавлення і приватизацію, випуск національних конвертованих грошей, створення армії, вкладення в сільське господарство максимальних коштів, щоб уже наступного року одержати дивіденди.

Зустріч Ігоря Юхновського із студентами та викладачами Кримського медичного інституту відзначалася особливою гостротою. Було навіть багато некоректних, а то й провокаційних запитань. Тільки-но Ігор Рафаїлович назвав страшенним злочином депортацію в 1944 році кримських татар, як послідувало нове запитання. Доцент Вадим Петров, наприклад, запитав: «Якщо ви вважаєте злочинном депортацію з Криму татар у воєнний час, то як ви ставитесь [illegible] справді злочинного [illegible] 1954 року, вже в мирний час, коли Крим було подаровано Україні?»

Коментарі зайві.

І. Юхновський побував також у курсантів Сімферопольського вищого військово-політичного будівельного училища, виступив у прямому ефірі Кримського телебачення, провів прес-конференцію, на якій були присутні журналісти Криму, Києва, Москви, а також кореспонденти Німеччини, Канади, США, які нині перебувають в автономній республіці.

Олександр ПІЛАТ.

Олександр ТКАЧЕНКО:

«У МЕНЕ НАЙБІЛЬШЕ ШАНСІВ СТАТИ ПРЕЗИДЕНТОМ»

Напередодні приїзду державного міністра, міністра сільського господарства, кандидата у Президенти України О. Ткаченка до Полтави УТН показали сюжет про його перебування в Донбасі. Запам'ятались кадри із сотнями «легковушок», на яких голови колгоспів і директори радгоспів прибули на зустріч зі «своїм» кандидатом. І коментар журналіста: для персональних авто бензин знайшовся, а урожай з поля вивезти нічим, бо вантажівки простоюють через нестачу пального.

У Полтаві нічого подібного не було вже з тієї простої причини, що представників виборців — тих же голів і директорів — викликали-запросили на зустріч з О. Ткаченком в обласний центр телефонограмами, а доставляли комфортабельними «Ікарусами». Звісно ж, за казенний кошт і в робочий час.

— Давайте дамо лад землі! — говорив кандидат. І запропонував свою програму виходу з кризи. Вона досить широка: треба сьогодні всі сили спрямувати на модернізацію технічної бази агропромислового комплексу, залучаючи до цього і військово-промисловий потенціал. Що ж до ринку, то перехід має бути в кілька етапів: від роздержавлення дрібних підприємств, що виробляють товари народного вжитку, до крупних промислових підприємств. О. Ткаченко визнає різноманітність форм власності у сільському господарстві, але перевагу віддає колгоспно-радгоспній системі.

— Вона себе ще не зжила,— твердо заявив промовець і, зрозуміло, зірвав бурю оплесків.

— А яке ваше ставлення до приватизації землі? — все ж прозвучало запитання.

— Вона не трактор і не коняка, тому, давши її, ми повинні чітко визначити, кому...

На жаль, міністр не уточнив, хто ж буде наділений правом вирішувати, кому давати землю, а кому ні. Сьогодні фактично це робить той же голова колгоспу або директор радгоспу. І якщо й надалі буде так, то, вибачайте, фермеру «вік волі не бачити». На тій же Полтавщині фермерські господарства нині на пальцях можна перелічити.

Взагалі особисто у мене відповіді Олександра Миколайовича на запитання викликали, м'яко кажучи, подив. Виявляється, він людина, яка має найбільше шансів стати Президентом (це одкровення самого кандидата).

— Чому на Україні досі не зібрано цукрові буряки?

— Це вина не тільки колгоспів і радгоспів, керівництва. Це вина тих, хто не давав їм працювати, хто відволікав їх мітингами, демонстраціями, непродуманими святами. Це їх вина...

Коментарі, як кажуть, зайві. Але ж як добре, що право вибору залишається за нами, а не продиктоване телефонограмою.

Григорій ГРИНЬ,
власний кореспондент «Голосу України».
Полтавська область.

Думка читача

ВТРАЧЕНІ ІЛЮЗІЇ

Після ознайомлення з поглядами кандидата в Президенти О. Ткаченка («ГУ» за 6.11.91) в мене розвіялися всі сумніви щодо його можливостей. Це саме та людина, яка зможе рішуче повернути Україну назад. Дійсно, навіщо економічні реформи, «не треба відроджувати село» і не варто морочити голову з перебудовою сільськогосподарського машинобудування. Як і колись, треба лише підтримувати тих, хто «вміло господарює на землі», і при цьому не перечити командам згори.

Ну, ще «вдихнути в колгоспи» чергову модернізацію, тобто знову пускати на вітер народні кошти.

Тепер я зрозуміла свою наївність та ілюзорні сподівання щодо земельної реформи. Ось чому мені й досі не наділено 20 соток землі для ведення особистого підсобного господарства, хоча я ще 5 березня віднесла заяву до сільради. З'ясовується, перерозподілу не буде, бо в державного міністра інше бачення земельної реформи. І приватної власності на ці 20 соток до самої смерті не дочекаюся. Бо мої руки, що сяк-так справлялися з творенням нових сортів ячменю, на думку міністра, не гідні того, щоб отримати на старість шматок власної землі. Взагалі він не бачить рук, у які можна було б роздати землю.

Одне слово, я збагнула, якою цілісною, ідейно загартованою особистістю є один з кандидатів у Президенти. Не можу лише зрозуміти Прем'єра В. Фокіна, якого вважаю прогресивним економістом й мудрим політиком. Навіщо він тримає в Кабінеті такого консервативного міністра?

Ангеліна УСІКОВА,
пенсіонерка, кандидат сільськогосподарських наук.
Смілянський район Черкаської області.

Не секрет, що українська медицина поки що не може забезпечити ефективну допомогу всім дітям, які постраждали внаслідок чорнобильського лиха. Тому, безперечно, слід і надалі всіляко підтримувати благородну акцію, яку кілька років тому розпочали деякі громадські та доброчинні організації України. Идеться про лікування й оздоровлення наших дітей за кордоном. Втім, як уже свідчить досвід, настав час, щоб ця справа контролювалася й координувалася на найвищому державному рівні. Це добре розуміють у Комісії Верховної Ради нашої республіки у справах жінок, охорони сім'ї, материнства й дитинства. Й не тільки розуміють, а й роблять конкретні кроки. Нещодавно голова цієї Комісії, народний депутат України, доктор медичних наук Георгій ХОДОРОВСЬКИЙ відвідав Кубу. У розмові з кореспондентом «Голосу України» він поділився враженнями від поїздки

СПРАВА ДЕРЖАВНОЇ ВАГИ

— Як голова Комісії з питань материнства й дитинства,— сказав Георгій Іванович,— я неодноразово звертався до Міністерства охорони здоров'я, ЦК комсомолу, інших громадських організацій, котрі відправляють дітей за кордон. Мене цікавило, хто фінансує ці поїздки, в які країни й скільки дітей їде. А найголовніше — яка ефективність їхнього лікування та оздоровлення? На жаль, протягом десь півроку ясної інформації я так і не отримав. Тоді довелося прямо сказати у Міністерстві охорони здоров'я, що як голова відповідної Комісії парламенту я не можу погодитися з тим, що тисячі наших дітей щороку виїжджають за кордон, а ми так і не знаємо кінцевого результату цих поїздок. Тим більше що йдеться про здоров'я, головне, чорнобильських дітей. Отже, за сприяння нашого міністра охорони здоров'я Юрія Спіженка я виїхав на Кубу.

— А чому саме на Кубу? Чорнобильські діти лікуються і в інших країнах.

— Дійсно, їздять вони й до Франції, Швейцарії, ФРН. І, можливо, не варто було б виділяти Кубу з-поміж інших держав, якби не такі обставини. По-перше, коли я розпочав знайомитися з розрізненою інформацією, яку отримав, то з'ясувалося: з п'яти тисяч дітей, які минулого року їздили за кордон, більшість лікувалася й оздоровлювалася на Кубі. А по-друге, поїздку туди вважав своїм обов'язком ще й тому, що хотів висловити слова подяки цій, скажу відверто, бідній країні. Країні, яка абсолютно безплатно оздоровлює дітей з України.

— Ще рік тому, коли діти тільки розпочали їздити на Кубу, деякі газети запевняли, мовляв, ця країна не зможе їм нічим допомогти, діти там недоїдають, умови там несприятливі...

— Так, чув і я про це. Та й досі деякі необізнані люди, коли заходить мова про оздоровлення українських дітей на Кубі, питають: а це правда, що вони там голодують? Тому вважаю за потрібне дати чітку відповідь. Нехай це знають усі. Протягом двох тижнів мого перебування в цій країні я жив і харчувався разом з дітьми та їхніми батьками. Щодня триразове харчування, фрукти, овочі, соки, молоко, м'ясо. А дещо взагалі перевершило мої сподівання. Наприклад, таке смачне морозиво, яким пригощають наших дітей, я вперше в житті покуштував саме там. Отож ще раз абсолютно чесно заявляю — жодного разу в мене, дорослої людини, не виникло бажання щось додатково з'їсти.

— Якщо відверто, після ваших слів у мене виникло почуття ніяковості. Куба, яка перебуває в ще гіршій економічній кризі, ніж ми, виділяє великі кошти на наших дітей, часто за рахунок власних. Невже Верховна Рада, уряд України не можуть забезпечити своїх хворих дітей найнеобхіднішим? Скажімо, тими ж харчами. А кубинці лікуватимуть.

— Саме зараз я готую інформацію для Голови Верховної Ради та членів Президії з викладкою моїх спостережень і досліджень, які я зробив як учений. Моєю більш загальною, ніж те, про що ви казали, пропозицією буде: оздоровлення й лікування українських дітей за кордоном має стати державною справою. Не слід залишати її тільки громадським чи благодійним організаціям. Чому? Тому що таким чином держава самоусувається від відповідальності за власних дітей. Добре, що все добре. А якщо було б не так? Тоді будь-який громадянин запитає: де ж були державні органи, чому ці питання не контролювалися? І першим кроком на цьому шляху має стати українсько-кубинський «круглий стіл» або науково-практична конференція. Я вже домовився з групою наших і кубинських вчених про її проведення у 1992 році. Погодився з цим і Спіженко. На цій зустрічі можна було б обговорити всі питання щодо організації лікування й оздоровлення чорнобильських дітей, їх результативності, а також перспективи подальшого співробітництва. А згодом — укласти міждержавний довгостроковий договір. Я не маю на увазі, що знову повинен існувати диктат якогось центру. Хай благодійні організації, спонсори, громадські структури з нашого боку також цим займаються. Але й держава повинна приділяти більше уваги цій благородній справі.

Тоді легше вирішуватимуться питання щодо матеріального забезпечення дітей та їхніх батьків. Зникне й ряд негативних моментів, які виникають через слабкий контроль за відбором і перебуванням наших людей на Кубі. Головне, це стосується батьків. Трапляються випадки спекуляції з їхнього боку. Є й чимала група жінок, які вже протягом шести—семи місяців перебувають на Кубі й не бажають повертатися додому. Мовляв, а якщо станеться рецидив хвороби у моєї дитини? И нема кому їм сказати: шановна Маріє Іванівно, досить, час уже повертатися в Україну...

Отже, вирішувати організаційні питання конче треба. Як на мене, то насамперед слід визначитися з віком дітей, які їдуть на оздоровлення за кордон, зокрема, на Кубу. Це має бути вікова група з 8 до 12 років. Природно, тут не йдеться про дітей, які потребують серйозного лікування. Чому я так кажу? Шести- чи семирічну дитину одну, без батьків не пошлеш... У підлітків же, старших 13 років, виникає багато проблем, властивих перехідному вікові. Слід поліпшити й відбір хворих дітей. Передусім, повинні їхати ті, для лікування яких на Кубі є все необхідне.

По-друге, треба чітко визначити умови перебування за кордоном матерів, які їдуть туди з дітьми. Жінка, яка заявляє державним органам, лікарям, добродійним організаціям, що хоче врятувати власну дитину, має усвідомлювати: саме це, а не щось інше, є метою її поїздки за кордон.

Я також пропонуватиму оздоровлювати на Кубі сиріт зі шкіл-інтернатів, а також малюків з багатодітних родин. Навряд чи ще колись у своєму житті вони зможуть відпочити у таких екзотичних місцях Земної кулі, поїсти стільки фруктів, одержати таку кваліфіковану медичну допомогу.

— Георгію Івановичу, з приводу цього моє наступне запитання. Як фахівець-медик, ви мали можливість безпосередньо ознайомитися з результатами лікування чорнобильських дітей. Які вони?

— Якщо казати про суто медичні аспекти, то наслідки лікування й оздоровлення дітей на Кубі дуже й дуже сприятливі. І це не є суб'єктивне враження. Я привіз графіки, таблиці результатів лікування, які на моє прохання підготували кубинські спеціалісти. Вони базувалися на науковому аналізі стану дітей в момент прильоту й відльоту з Куби. Про що ж вони свідчать? Вплив інших кліматичних факторів активізує всі життєві сили, зокрема, імунну систему. Вона краще функціонує, активніше захищається. Крім того, за півтора-два місяці значно зменшується, а то й повністю зникає гіперплазія, тобто збільшення щитовидної залози, яку має переважна більшість наших дітей. Успішно лікуються й інші хвороби, зокрема, захворювання крові. Їдуть на Кубу й тяжкохворі з гострими лейкозами. І хоча навіть за сучасних методів лікування такі діти, як правило, приречені, кубинці роблять все можливе, щоб використати найменший шанс і допомогти їм. Так, в результаті дуже складних і дорогих операцій по пересадці кісткового мозку, які здійснили лікарі з гаванського Гематологічного центру, врятовано життя декількох маленьких пацієнтів.

— Чи вважаєте ви, що й надалі слід направляти українських дітей на Кубу для оздоровлення?

— Поза всяким сумнівом, але за умови, що й держава наша братиме в цьому активнішу участь. Про це я напишу у доповідній записці на ім'я керівництва українського парламенту. При першій слушній нагоді з трибуни Верховної Ради обов'язково розповім депутатам, усьому народові України про ту безкорисливу допомогу, яку ця маленька країна подає нашим хворим дітям.

— Дякую за розмову.

Інтерв'ю провів Ігор ГРУШКО.

Життя Рад

«КОЛИШНІ» ЧИНЯТЬ ОПІР

Після тривалої перерви продовжила роботу надзвичайна сесія Рівненської обласної Ради народних депутатів, яка розглянула питання «Про діяльність службових осіб державних органів та громадських організацій в період державного перевороту 19—21 серпня 1991 року». «Антракт» був викликаний роботою спеціальної комісії.

Одразу мушу розчарувати надто заповзятливих: сесія хоча і надзвичайна, але не прийняла жодного рішення стосовно того, щоб когось розстріляти або принаймні запроторити до кутузки. Не в тих вимірах живемо.

Але ж ближче до діла. Не станемо переповідати усього перебігу сесії, бо за два довгі дні усякого було предостатньо: сміливо наступали демократи (і мали на те повне право, бо не злякалися заколотників і відразу ж, у перший день, виступили із гострим засудженням путчистів), відчайдушно захищалися колишні партократи (і мусили, бо проявили в одному випадку явне сприяння «гекачепістами», в іншому — боязливо відсиділися), йорзали у кріслах, «невиразно» голосуючи ті, кому, як мовиться, «і хочеться, і колеться...»

Комісія, очолювана депутатом Петром Чернієм, наче й не виявила кричущого криміналу, але привід для глибоких роздумів, гарячих дебатів і, зрештою, для прийняття конкретних рішень дала добрий. Тож саме на рішенні сесії ми побіжно й зупинимося.

Перший його пункт, де йшлося, щоб прийняти висновки комісії до відома, депутати сприйняли спокійно. Ну, мовляв, прийняти так прийняти — хіба один раз «приймали»? Лише, правда, наполягали, щоб комісія продовжила свою роботу.

І другий пункт — «Політично і морально засудити службових осіб, які в період державного перевороту не висловили свого ставлення до ДКНС як антиконституційного органу, проявили пасивність і зайняли очікувальну позицію» — сприйняли також без емоцій. Хто проявив пасивність? Хто вичікував? «Це не про мене» — думав кожний. Тож прийняли одноголосно. Лише хтось запропонував, щоб називати не ДКНС, а ГКЧП — так, мовляв, воно краще сприймається.

А ось третій пункт, що після «добавки» став четвертим, змусив сесію спотикнутися у своїй плавній ході. А пункт цей звучав так: «Висловити засудження керівникам колишніх обкому, міськкомів та райкомів Компартії України, які не виступили в перші дні путчу проти ДКНС і не закликали до цього комуністів». Пункт цей «колишнім» дуже не сподобався, більше того — він їх обурив, і вони гаряче взялися його відкидати. Колишній перший секретар обкому Компартії Віталій Луценко взагалі поставив вимогу, щоб цей пункт з рішення вилучити: мовляв, путчистів ми не підтримували і нікого не закликали підтримувати. На що народний депутат СРСР Вілен Мартиросян зреагував так: «Ви ліпше погоджуйтеся. а то вам ще гірше буде — порушимо клопотання про притягнення партверхівки до кримінальної відповідальності». Гостра перепалка тривала досить довго, але сесія взяла до уваги не емоції і не биття в груди. Керуючись висновками комісії, вона прийняла і четвертий пункт.

Усього рішення сесії Рівненської облради надрукувати немає можливості, тому скажемо лише про головне. Вирішено порушити клопотання перед Верховною Радою і Міністерством оборони України про звільнення з посад командуючого 13-ою армією генерал-лейтенанта Степанова, начальника військово-політичного відділу цієї ж армії полковника Добровольського і працівника політвідділу підполковника Грабова — за, зрозуміло, підтримку путчистів.

Сесія доручила виконавчому комітетові облради передати фонди, майно та кошти компартійної газети «Червоний прапор» на баланс газети «Вісті Рівненщини». У порядку законодавчої ініціативи подано Верховній Раді України деякі пропозиції, зокрема, про необхідність внести доповнення в чинне законодавство про місцеві Ради народних депутатів та місцеве самоврядування або прийняти окремий Закон України про надзвичайний стан, в якому передбачити механізм реагування на надзвичайні обставини, права і обов'язки службових осіб усіх рівнів Рад та виконкомів. особливо їх дій у перші 24—48 годин.

...Розстрілювати, повторимо, сесія не рекомендувала нікого. І наручниками не брязкала, за що їй честь і хвала. Досить ворожнеч, хоча винним треба відповісти. Сесія стала не тільки повчальною, а й результативною. Голова Ради Петро Прищепа залишився на своєму місці. Але одержав нового зступника — члена Української республіканської партії Віктора Коваленка. І у виконком влився свіжий струмінь, на зміну колишнім «функціонерам» прийшла чимала група демократів. Зокрема, народний депутат України Василь Червоний, голова Рівненської міськради Іван Федів та ще кілька шанованих у Рівному людей.

На закінчення додамо, що на цій сесії відкрилися деякі «цікавинки». Ну, наприклад, вже згадуваний народний депутат СРСР полковник Мартиросян висловив переконаність, що у нас навіть зв'язок. ВЧ... прослуховується. Бо поки він у перший день путчу подзвонив Голові Верховної Ради України і запропонував привести свій полк на захист будинку парламенту, шосе Рівне — Київ відразу ж було перекрите трьома лініями.

Депутати також повідомили, що 19 серпня першим засудив ДКНС і відправив телеграми Борису Єльцину і Леоніду Кравчуку колектив рівненської геологорозвідки, очолюваний Володимиром Бардасем. Розвідка, виявляється, не лише під землею, а й на ній, грішній, все добре бачить.

Спеціальна комісія розслідувала заяву про нібито неправильну поведінку під час путчу голови агрофірми «Зоря», двічі Героя Соцпраці, народного депутата СРСР Володимира Плютинського. Рішення про його засудження не було прийняте — комісія не знайшла для цього достатніх підстав. І сесія також.

Сергій **МЕЛЬНИЧУК,**
власний кореспондент «Голосу України».
Рівне.

Телеграфним рядком з Ужгорода

СТВОРЕНО НОВУ ЛІГУ...

Демократичну лігу національностей Закарпаття. До неї увійшли товариства: карпатських русинів, угорської культури, німців — «Відродження», словацькі культурно-освітнє та імені Людовика Штура, циган — «Рома». Мета об'єднання — захист прав і свобод національних меншостей, гармонізація міжнаціональних відносин, збереження самобутності регіону, взаємозбагачення культур.

...І ТОВАРИСТВО

Угорські педагоги Берегова та працівники обласного державного архіву, що розташований у райцентрі, виступили ініціаторами створення Закарпатського етнографічного товариства. Члени утворення мають намір проводити систематичні дослідження у даному напрямі, зібрати для майбутніх поколінь щонайбільше перлин народної творчості.

АВТОНОМІЇ — «НІ»!

Група представників громадськості Закарпаття звернулася до Верховної Ради України із заявою скасувати рішення обласної Ради про проведення 1 грудня референдуму про автономний статус краю. Підписали документ, в основному, науковці Ужгородського університету і жителі обласного центру. Їх також підтримала більшість членів новоствореного товариства репресованих.

ГАЗЕТА НА КОМП'ЮТЕРІ

Російськомовна обласна газета «Единство-плюс» — перше видання в регіоні, набір та верстка якого з листопада нинішнього року здійснюється з допомогою комп'ютерів. Нову технологію освоїло видавництво «Радянське Закарпаття».

«РУССКИЙ ДОМ»

Під такою назвою в Ужгороді створено культурно-національне товариство росіян, яких в області проживає близько 50 тисяч. Таке товариство існувало тут після жовтневого перевороту 1917 року до початку другої світової війни. У його лавах об'єднувалися емігранти з Росії. Головою товариства обрано лікаря-нарколога Віктора Пахмурного.

Микола ГОРВАТ.

НОВІ ТАРАСОВІ ШЛЯХИ

Фоторепортаж

...На плацу перед Річковим вокзалом, де зустрічали «Тараса Шевченка», стояв оркестр військових моряків. Коли з'явився Д. Павличко, моряки вдарили «Запорозького марша», а при появі І. Плюща залунав «Варяг». Почесних гостей було чимало, серед них — віце-прем'єр К. Масик, міністр культури Л. Хоролець, редактор «Вечірки» В. Карпенко. Вже цей перелік свідчить про те, що народження «Тараса Шевченка» — подія не лише внутрішньоекономічна, а й культурна, і зовнішньополітична. Адже лайнер репрезентуватиме Україну в портах придунайських і чорноморських країн. Як сказав у своєму виступі Дмитро Павличко, «кораблі й поети народжуються для того, щоб жоден народ не замикався в собі».

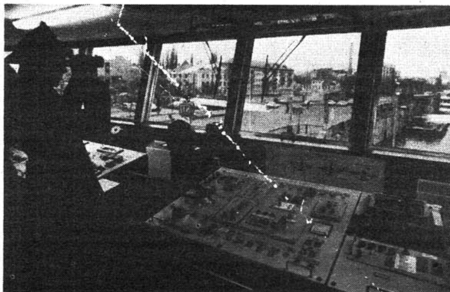
Віталій ЖЕЖЕРА.

На фото:

«Тарас Шевченко» — два погляди.

Гостей зустрічає начальник Головрічфлоту М. Славов.

Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

Пікети: Єрусалим, Житомир

На одну тему

Пікети біля міськради виставив колектив житомирської міської станції швидкої і невідкладної допомоги. Медики і водії вимагають від міських властей триразового підвищення зарплати, створення кращих умов для роботи. Приміщення станції, збудоване наприкінці минулого століття, нині не відповідає елементарним вимогам медичного закладу. У поганому технічному стані транспорт. Не виконується рішення про передачу станції гаражів колишнього обкому партії, відкладається на невизначений час і спорудження нового будинку.

Тим часом у Єрусалимі більш як тисяча лікарів-іммігрантів з СРСР провели демонстрацію перед Міністерством охорони здоров'я Ізраїлю, протестуючи проти екзаменів на право одержання дозволу на медичну практику.

УКРІНФОРМ. ТАРС.

Курінь є. Раю ще нема

Ракурс

Українське травознавство, народна медицина, характерництво, астрологія, етнографія, козацька боротьба — такі та інші незвичні поки що для нас предмети з'являться першого листопада в розкладі занять вечірньо-недільної козацької школи в Києві. В її стінах (а «стінами» цими стане Музей народної архітектури та етнографії України) знайдуть застосування традиційні форми й прийоми козацького і народного виховання, адаптовані, певна річ, до сучасних умов з урахуванням світових наукових досягнень в царині педагогіки та психології.

Методичне забезпечення проекту здійснює громадська експериментально - педагогічна лабораторія при Республіканській Асоціації Українознавців (керівник О. Ковальчук). Матеріальне? Грошей, виділених Спілкою молодіжних організацій України, школі вистачить для того, щоб зіп'ятися на ноги. А далі козачатам та викладачам характерництва доведеться на практичних заняттях привороживати спонсорів.

Так чи інакше вони знайдуть одне одного. А поки що триває відбір до навчальних груп. Зацікавлені батьки 10—12-річних хлопчиків можуть скористатися для детальнішої інформації телефонами 432-44-18 або 489-11-74.

Передбачається, що випускники козацької школи можуть в майбутньому скласти основу юнацької козацької організації «Джура», проект статуту якої розроблено в згаданій лабораторії.

Ігор ШПАК.

Зверніть увагу

МАШИНА ОБРАЛА УКРАЇНСЬКУ

У Львові відбулась перша в Україні Міжнародна наукова конференція, присвячена проблемам українізації комп'ютерів. У ній взяли участь фахівці з інформатики з України та США. Розглядаючи проблеми формування машинного фонду української мови, лінгвісти та інженери знайшли й спільну. Учасники конференції мали змогу успішно спілкуватися з комп'ютером українською.

Науковці наголосили на необхідності україномовного програмного забезпечення для всіх сфер науково-технічної діяльності та навчання, оскільки наша мова є не тільки милозвучною, а й досконалою, придатною у діловодстві.

Оксана ТЕЛЕНЧІ.

Львів.

Репліка

СТАРА ПІСНЯ

Жителі Верблюжки Новгородківського району Кіровоградської області не потрапили на концерт самодіяльного народного хору вчителів з Рогатина Івано-Франківської області. Місцева влада «не змогла» його організувати.

— Факт, на жаль, не поодинокий, — сказав відповідальний секретар обласної письменницької організації В. Кобзар, який допомагає гостям у влаштуванні концертів. — Кіровоградський облвиконком і його управління культури підтримали акцію, метою якої є познайомити мешканців східних областей України з мистецтвом їхніх братів із західних. Всі ці концерти відбуваються в рамках підготовки до виборів Президента України і проведення референдуму.

На місцях же розводяться чутки про «бандерівську» тематику і «націоналістичне» спрямування пісень, які виконують колективи із Західної України. Шкода, але й деякі керівники підтримують ці плітки. Словом, співають стару, добре засвоєну пісню...

Микола ВОЛОК.

Кіровоград.

Собори наших душ

У місті Хелмі (Республіка Польща) відбулося урочисте відкриття меморіальної дошки, присвяченої видатному історикові, першому Президентові Української Народної Республіки Михайлу Сергійовичу Грушевському. Віднині його ім'я світитиметься не лише у небі науки, а й там, де він 125 років тому народився — у місті Хелмі, по вулиці Г. Сенкевича, 8.

Жовто-синю та біло-червону стрічки, якими була обвита ме-

моріал... культур... Міхал... вода Л... ва Вол... Володи... фесор... тету С...

Пана... му від... Богосло... коп Л... Авель.

На п... ступалі...

2...

А у... все є, ... цює, ... мітинг... значає... разу з... кій зем... приму... ходити... го і с... сім не... валіз. ... дві ре... рілка. ... До По... лише ... рідини... ниці, ... чає. П... ною. А... риває ... ваючи ... цінам...

К... митни... на гор... автобу... ристам... фри 5... ящикі... з авто... повнит... «план»... ведеть... ти до ... де ви... що по... вод... сько... багато...

Тут ... людсь... у при... ки з в... бутерб... ліс, а ...

А п... те, ...

Х...

...ОВІ ...І ШЛЯХИ

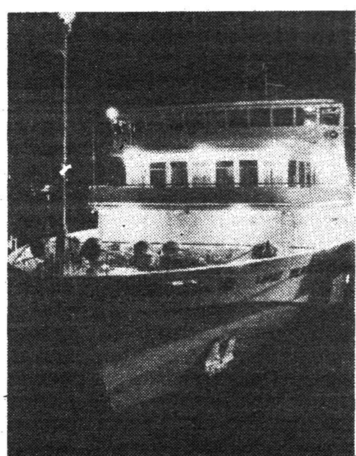
...економічна, а й культурна, і зовнішньополітична. Адже лайнер репрезентуватиме Україну в портах придунайських і чорноморських країн. Як сказав у своєму виступі Дмитро Павличко, «кораблі й поети народжуються для того, щоб жоден народ не замикався в собі».

Віталій ЖЕЖЕРА.

На фото: «Тарас Шевченко» — два погляди. Гостей зустрічає начальник Головрічфлоту М. Славов.

Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

...алим, Житомир

...ему

...кладу. У погано... стані транспорт. ...рішення про ... гаражів ко... ...ому партії, від... ...невизначений ...ення нового бу...

Тим часом у Єрусалимі більш як тисяча лікарів-іммігрантів з СРСР провели демонстрацію перед Міністерством охорони здоров'я Ізраїлю, протестуючи проти екзаменів на право одержання дозволу на медичну практику.

УКРІНФОРМ. ТАРС.

...аю ще нема

..., характерницт... ...такі та інші ...першого листо... ...ацької школи в ...народної архі... ...вання традицій... ...ювання, адап... ...світових на...

...ділених Спіл... ...їдних ор... ..., школі ви... ...вого, щоб зіп'я... ...А далі козача... ...чекають характер... ...ється на прак...

тичних заняттях приворожувати спонсорів.

Так чи інакше вони знайдуть одне одного. А поки що триває відбір до навчальних груп. Зацікавлені батьки 10—12-річних хлопчиків можуть скористатися для детальнішої інформації телефонами 432-44-18 або 489-11-74.

Передбачається, що випускники козацької школи можуть в майбутньому скласти основу юнацької козацької організації «Джура», проект статуту якої розроблено в згаданій лабораторії.

Ігор ШПАК.

Зверніть увагу

МАШИНА ОБРАЛА УКРАЇНСЬКУ

У Львові відбулась перша в Україні Міжнародна наукова конференція, присвячена проблемам українізації комп'ютерів. У ній взяли участь фахівці з інформатики з України та США. Розглядаючи проблеми формування машинного фонду української мови, лінгвісти та інженери знайшли й спільну. Учасники конференції мали змогу успішно спілкуватися з комп'ютером українською.

Науковці наголосили на необхідності україномовного програмного забезпечення для всіх сфер науково-технічної діяльності та навчання, оскільки наша мова є не тільки милозвучною, а й досконалою, придатною у діловодстві.

Оксана ТЕЛЕНЧІ.
Львів.

Репліка

СТАРА ПІСНЯ

Жителі Верблюжки Новгородківського району Кіровоградської області не потрапили на концерт самодіяльного народного хору вчителів з Рогатина Івано-Франківської області. Місцева влада «не змогла» його організувати.

— Факт, на жаль, не поодинокий, — сказав відповідальний секретар обласної письменницької організації В. Кобзар, який допомагає гостям у влаштуванні концертів. — Кіровоградський облвиконком і його управління культури підтримали акцію, метою якої є познайомити мешканців східних областей України з мистецтвом їхніх братів із західних. Всі ці концерти відбуваються в рамках підготовки до виборів Президента України і проведення референдуму.

На місцях же розходяться чутки про «бандерівську» тематику і «націоналістичне» спрямування пісень, які виконують колективи із Західної України. Шкода, але й деякі керівники підтримують ці плітки. Словом, співають стару, добре засвоєну пісню...

Микола ВОЛОК.
Кіровоград.

2. Ой, у Польщі на риночку...

А у Польщі вільний ринок, все є, народ спокійний, працює, щоб краще жити, а не мітингує. І це безперечно позначається й на тих, з ким одразу зустрічаєшся на польській землі. Прикордонники не примушували нас навіть виходити з машини, а стрункого і суворого митника зовсім не цікавить зміст наших валіз. Його явно хвилювали дві речі: «синя карта» і горілка. Зайва, звичайно. До Польщі можна ввозити лише одну пляшку валютної рідини. Все інше — до митниці, бо своїх напоїв вистачає. Правда, за високою ціною. А наш турист дещо підриває економіку країни, збуваючи горілку за низькими цінами.

Ка..., що у ...льських митників вже «набите» око на горілці і, заходячи до автобусу з радянськими туристами, вони називають цифри 5, 6, 7. Це кількість ящиків, які ставляться поруч з автобусом. Вони мають наповнитися пляшками. Якщо «план» не буде виконано, доведеться виймати сумки, нести до митного приміщення, де вилучається все. Кажуть, що по цього митника не дово... ...тому й че... польського боку просуваться набагато швидше.

Тут одразу прокидається людська гідність, яка помічає у пришляховому кіоску банки з водою, пивом, смачними бутербродами. А ліс тут — ліс, а не їдальня і туалет.

А потім звертаєш увагу на те, ... поляки ... ...ирюють

Наші мандрівки

під'їзд до митниці, щось будують. Мабуть, Варшава більше уваги приділяє польсько-українському кордону, ніж Київ українсько-польському.

А може, справа і не в кордоні, а у ставленні до людей, які на ньому працюють і які його перетинають. Адже це візитна картка країни. І саме тут формується ставлення до народу, уряду, законів. А вони у Польщі дали свободу підприємцям. І коли польський митник бачить, що його співвітчизник везе повну машину джинсів, курток, светрів, пива, у нього не прокидається заздрість. Він знає — це не спекулянт, а комерсант. Це — його хліб. І чим більше поляк ввезе з Туреччини джинсів, тим краще одягнеться народ країни. Ще й радянським вистачить. За низькою ціною, яка народжується не в кабінетах, а на ринку.

А до наших туристів ставлення... Якщо чесно, то я довго намагався, після усього побаченого, вибрати одне слово і не зумів. Бо одним полякам нас просто жалко, іншим — відверто глузують над невдачливими гендлярами, які за безцінь віддають чорну ікру, електротовари, сантехніку, побутові речі, інструмент тощо. Увесь цей товар з радянського боку потрапляє на польські ринки. Вони є у кожному містечку і навіть у

селах. І поляки залюбки йдуть туди, бо знають: товар там набагато дешевший, ніж у магазині. Та й з продавцем, який поспішає збути те, що привіз, можна легко домовитись про знижку.

У найближчому від Ягодина польському місті Хелм на ринку все радянське. Ціни — сміховторні. Ось чому у поляків з'явились люди, які оптом беруть тут радянський товар і перевозять углиб країни, або під німецький кордон. Там і ринок не так насичений, і ціни вищі. У нас — це спекуляція, у Польщі — комерція. На ринку забороняється продавати лише міцні напої. Все інше — будь ласка. І наших гендлярів на польських ринках безліч. А поруч з ними приживається чисто радянський вид злочинності — рекет, наперсточники, кишенькові та автомобільні крадії.

Особливо це відчутно у Варшаві. Рекетири обкладають даниною своїх співвітчизників, а інколи просто відбирають виручку. Добре, якщо згуртована група київських або одеських туристів стає на захист свого товариша. А якщо це гендляр-індивідуал? Страждають не тільки їхні гаманці, а й автомашини, які безжалісно відкривають і вивантажують все, що можна взяти. І для декого подорож до Польщі закінчується трагедією.

Олександр БІЛИК.

Знай наших

ГОВОРИМО ПМК, МАЄМО НА УВАЗІ ПИВО...

Популярність в Новій Каховці пересувної механізованої колони № 560 пояснюється не лише якісним монтажем електромереж на сільських будовах. Будівельники зуміли налагодити продаж у місті... пива з діжок. Вони уклали договір з Симферопольським пивзаводом, знайшли транспорт, тару, відкрили ларки. І продають пиво за державними цінами. Конкуренти з місцевої торговельної мережі змирилися: підкопатися під ПМК не вдалося. План виконує, отримала статус малого підприємства.

Іван КАЛИНИЧЕНКО.
Херсонська область.

Престижний автомобіль

Автомобіль «Волга» з державним знаком 02—05 КИЄ, на якому по Волині їздили тільки перші секретарі обкому партії, продано луцькому науково-виробничому об'єднанню «Електротермометрія» за 3000 доларів США. Недавно технічного директора цього підприємства О. Малихіна престижний автомобіль возив аж до Німеччини. А була б машина в компартійного лідера, до кінця днів своїх їздила б вона лише по волинських шляхах.

Богдан БЕРЕКЕТА.

Собори наших душ

ХЕЛМ ПАМ'ЯТАЄ

У місті Хелмі (Республіка Польща) відбулося урочисте відкриття меморіальної дошки, присвяченої видатному історикові, першому Президентові Української Народної Республіки Михайлу Сергійовичу Грушевському. Віднині його ім'я світитиметься не лише у небі науки, а й там, де він 125 років тому народився — у місті Хелмі, по вулиці Г. Сенкевича, 8.

Жовто-синю та біло-червону стрічки, якими була обвита меморіальна дошка, зняли міністр культури Республіки Польща Міхал Ягелло, хелмський воєвода Лех Бураковський, голова Волинської обласної Ради Володимир Блаженчук і професор Варшавського університету Стефан Козак.

Панахиду по М. Грушевському відслужив у церкві Іоанна Богослова православний єпископ Люблінський і Хелмський Авель.

На панахиді і мітингу, де виступали Стефан Козак, Міхал Ягелло, декан філологічного факультету Київського університету Петро Кононенко, завідуючий кафедрою історії України Луцького педінституту Іван Кічий, були присутні секретар посольства США в Польщі Мігель Бомбергер, учасники Варшавської міжнародної конференції «М. Грушевський: постать, наукова спадщина, зв'язки з Польщею», представники об'єднання українців Польщі, громадськості Хелмщини.

Василь ГЕЙ.

Телегр...

«ЛІТЕРА...

Таку н... родна на... яка відбу... відні літе... їни, ре... СРСР, США... щі, Югос... доповіде... ті і долі... ків, які в... від тотал...

СА... СА...

Так по... Одеськом... нанні хлі... мисловс... магазини... Намічено... великих... ньо при... далених... рорайона... мент.

ФЕРМ...

Досягну... виконком... районної... ками діло... бували у... створення... тдесяти... дарств. І... ті німці,... су з СРС... у Німеччи...

ШЛ...

Починаю... проїзд че... пускний п... на кордо... розпорядже... санітарно... кої облас...

Чому ж... витримали... митне від... не займ... своєї кре... пер тут,... кордон, і... припаркован... бусів, авто... сяч чолов... тяглася за... рів. Манд... ред поля,... зволяще ...

АСС...

Днями ... чергова ... ції асоці... поточних ... основне: ... про не... прийнято... ною Радо...

Навкол...

МУ...

З не... програмо... цертному... серваторі... ніст Мар...

Коли ... акорди, з... звучить я... мент. Т... консерват... закінчен... того, як ... сеньйор ... слухачів ... лось, що... гований ... гайочками... ки тощо.

ГОЛОС України

...й, у Польщі на риночку...

...вільний ринок, ...спокійний. пра...ще жити, а не ...безперечно по...на тих, з ким од...шся на польсь...кордонники не ...нас навіть ви...ини, а струнко...митника зов...зміст наших ...вно хвилювали ...я карта» 1 го...ва, звичайно. ...ожна ввозити ...яшку валютної ...нше — до мит...х напоїв виста...за високою ці...урист дещо пі...ку країни, збу...у за низькими

...до у ...льських ...«набите» око ...заходячи до ...радянськими ту...називають ци... Це кількість ...тавляться поруч ...Вони мають на...яшками. Якщо ...де виконано, до...пити сумки, нес...ого приміщення, ...все. Кажуть, ...митників не до...і че... поль...просуваються на...

...прокидається ...ть, яка помічає ...ому кіоску бан...ивом, смачними ...А ліс тут — ...льня і туалет. ...ертаєм увагу на ...ки ...нирюють

Наші мандрівки

під'їзд до митниці, щось будують. Мабуть, Варшава більше уваги приділяє польсько-українському кордону, ніж Київ українсько-польському.

А може, справа і не в кордоні, а у ставленні до людей, які на ньому працюють і які його перетинають. Адже це візитна картка країни. І саме тут формується ставлення до народу, уряду, законів. А вони у Польщі дали свободу підприємцям. І коли польський митник бачить, що його співвітчизник везе повну машину джинсів, курток, светрів, пива, у нього не прокидається заздрість. Він знає — це не спекулянт, а комерсант. Це — його хліб. І чим більше поляк ввезе з Туреччини джинсів, тим краще одягнеться народ країни. Ще й радянським вистачить. За низькою ціною, яка народжується не в кабінетах, а на ринку.

А до наших туристів ставлення... Якщо чесно, то я довго намагався, після усього побаченого, вибрати одне слово і не зумів. Бо одним полякам нас просто жалко, інші — відверто глузують над невдачливими гендлярами, які за безцінь віддають чорну ікру, електротовари, сантехніку, побутові речі, інструмент тощо. Увесь цей товар з радянського боку потрапляє на польські ринки. Вони є у кожному містечку і навіть у селах. І поляки залюбки йдуть туди, бо знають: товар там набагато дешевший, ніж у магазині. Та й з продавцем, який поспішає збути те, що привіз, можна легко домовитись про знижку.

У найближчому від Ягодина польському місті Хелм на ринку все радянське. Ціни — сміхотворні. Ось чому у поляків з'явились люди, які оптом беруть тут радянський товар і перевозять углиб країни, або під німецький кордон. Там і ринок не так насичений, і ціни вищі. У нас — це спекуляція, у Польщі — комерція. На ринку забороняється продавати лише міцні напої. Все інше — будь ласка. І наших гендлярів на польських ринках безліч. А поруч з ними приживається чисто радянський вид злочинності — рекет, наперсточники, кишенькові та автомобільні крадії.

Особливо це відчутно у Варшаві. Рекетири обкладають даниною своїх співвітчизників, а інколи просто відбирають виручку. Добре, якщо згуртована група київських або одеських туристів стає на захист свого товариша. А якщо це гендляр-індивідуал? Страждають не тільки їхні гаманці, а й автомашини, які безжалісно відкривають і вивантажують все, що можна взяти. І для декого подорож до Польщі закінчується трагедією.

Олександр БІЛИК.

...АМ ПАМ'ЯТАЄ

...ка, зняли міністр ...ублікі Польща ...хелмський вое...аковський, голо...обласної Ради ...лаженчук і про...ського університету

...М. Грушевсько...у церкві Іоанна ...вославний єпис...ний і Хелмський

...мітингу, де ви...н Козак, Міхал Ягелло, декан філологічного факультету Київського університету Петро Кононенко, завідуючий кафедрою історії України Луцького педінституту Іван Кічий, були присутні секретар посольства США в Польщі Мігель Бомбергер, учасники Варшавської міжнародної конференції «М. Грушевський: постать, наукова спадщина, зв'язки з Польщею», представники об'єднання українців Польщі, громадськості Хелмщини.

Василь ГЕЙ.

Знай наших

ГОВОРИМО ПМК, МАЄМО НА УВАЗІ ПИВО...

Популярність в Новій Каховці пересувної механізованої колони № 560 пояснюється не лише якісним монтажем електромереж на сільських будовах. Будівельники зуміли налагодити продаж у місті... пива з діжок. Вони уклали договір з Симферопольським пивзаводом, знайшли транспорт, тару, відкрили ларки. І продають пиво за державними цінами. Конкуренти з місцевої торговельної мережі змирилися: підкопатися під ПМК не вдалося. План виконує, отримала статус малого підприємства.

Іван КАЛИНИЧЕНКО.
Херсонська область.

Престижний автомобіль

Автомобіль «Волга» з державним знаком 02—05 КИЄ, на якому по Волині їздили тільки перші секретарі обкому партії, продано луцькому науково-виробничому об'єднанню «Електротермометрія» за 3000 доларів США. Недавно технічного директора цього підприємства О. Маліхіна престижний автомобіль возив аж до Німеччини. А була б машина в компартійного лідера, до кінця днів своїх їздила б вона лише по волинських шляхах.

Богдан БЕРЕКЕТА.

Телеграфним рядком з Одеси

«ЛІТЕРАТУРА І ВЛАДА»

Таку назву дістала міжнародна наукова конференція, яка відбулася в Одесі. Провідні літературознавці з України, республік колишнього СРСР, США, Німеччини, Польщі, Югославії більшу частину доповідей присвятили творчості і долі опальних письменників, які в різні часи потерпіли від тоталітарної влади.

САМ СПІК, САМ ПРОДАВ

Так почали працювати в Одеському виробничому об'єднанні хлібопекарської промисловості, якому передано магазини «Міськхлібторгу». Намічено відкрити кілька невеликих пекарень безпосередньо при торгових центрах у віддалених від хлібозаводів мікрорайонах, розширити асортимент.

ФЕРМЕРИ ПРИЇДУТЬ З ФРН

Досягнуто домовленості між виконкомом Роздільнянської районної Ради та представниками ділових кіл ФРН, що побували у Причорномор'ї, про створення їхнім коштом шестдесяти фермерських господарств. Їх власниками стануть німці, які виїхали свого часу з СРСР, але не прижилися у Німеччині.

БАНК ДЛЯ ВЕРСТАТОБУДІВНИКІВ

Валютні, кредитні, касово-розрахункові, аудиторські та інші операції взявся виконувати банк, створений в Одеському верстатобудівному об'єднанні.

ШІСТЬ ДІБ ЗА ПРЕМІЄЮ

бігав доріжкою стадіону СКА в Одесі казанець Р. Гініатуллін. Він пробіг за цей час 838,4 кілометра і став переможцем змагань, організованих спортивним підприємством «Мадекс». Бігуна знімали на плівку оператори «Гіннесс-шоу». Невідомо, чи буде занесене досягнення у книгу рекордів Гіннесса, але кооперативний ресторан «У Печеськаго», спонсор змагань, виплатив переможцю премію — 5 тисяч карбованців.

БУЛО Б ЩО СОЛИТИ

Понад 5 мільярдів тонн — так оцінили спеціалісти Причорноморської пошуково-розвідувальної експедиції щойно відкриті запаси кам'яної солі в українському придунав'ї. Незабаром розпочнеться промислова розробка. Тепер чумаків по сіль до Криму споряджати не доведеться.

Георгій ВОРОТНЮК.

Ситуація

ШЛАГБАУМ ПЕРЕД МИТНИЦЕЮ

Починаючи з 15 листопада проїзд через контрольно-пропускний пункт «Порубне», що на кордоні з Румунією, за розпорядженням головного санітарного лікаря Чернівецької області буде закрито.

Чому ж нерви лікаря не витримали? Колишнє союзне митне відомство десятиліттями не займалося благоустроєм своєї кревної установи. А тепер тут, у чеканні перетнути кордон, у воротями митниці припарковуються сотні автобусів, автомашин, шість-сім тисяч чоловік. Жива черга розтяглася зараз на вісім кілометрів. Мандрівники покинуті серед поля, просто неба, напризволяще — ні їдальні, ні туалетів. Холодними ночами палають ватри із жалюгідних решток колишньої лісосмуги. Узбіччя завалені сміттям, гнилизною... Отож, заборона діятиме, поки не будуть очищені ці «авгієві стайні».

Виняток буде зроблено для іноземних громадян, організованих туристів, осіб, які їдуть у закордонні відрядження чи з якихось надзвичайно важливих причин, автофургонам, що здійснюють міжнародні перевезення. Всіх інших Чернівецька обласна Рада народних депутатів просить тимчасово утриматися від поїздок.

Василь БАБУХ.
Чернівецька область.

Коротко

АССІРІЙЦІ—ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Днями у Києві відбулася чергова конференція Асоціації ассірійців «Хаядта». Окрім поточних питань розглядалося основне: ставлення до Акта про незалежність України, прийнятого 24 серпня Верховною Радою республіки.

Стародавній народ одностайно вирішив підтримати історичне рішення Верховної Ради України.

Євген ВАРДА,
заступник голови Асоціації ассірійців «Хаядта».

Навколомистецькі новини

МУЗИКА НА ГВИНТИКАХ

З незвичною музичною програмою виступив у концертному залі Київської консерваторії італійський піаніст Марко Педрацціні.

Коли маестро взяв перші акорди, зал почув, що рояль звучить як... ударний інструмент. Такого ще в стінах консерваторії не було. По закінченні концерта, після того, як затих шквал овацій, сеньйор Педрацціні запросив слухачів до рояля. Виявилось, що інструмент нашпигований різними гвинтиками, гайочками, клаптиками кальки тощо. Цей «музичний набір» зайняв у багажі сеньйора Педрацціні цілий чемоданчик.

З концертами сучасної модерної музики на підготовленому роялі відомого американського композитора Джона Кейджа маестро Педрацціні виступав у себе в Італії. Його слухали на Мальті, у Франції. І ось — у Києві.

Леонід БРОВЧЕНКО.

Пригоди

ЦЕ ВАМ НЕ ДИКИЙ ЗАХІД

Мешканка Коростишева, що на Житомирщині, Г. Виговська у приміському лісі натрапила під кущем на знесилену дівчину. Але ще більше оторопіла жінка, коли на її розпитування та почала відповідати англійською мовою. Після переговорів за допомогою жестів, Виговська відвела дівчину додому, де спочатку обігріла і нагодувала, а вже потім подзвонила в міліцію.

Виявляється, 18-річна громадянка США Кася (прізвище з етичних міркувань не вказуємо) та ще двоє її співвітчизників подорожували на велосипедах дорогами нашої країни. Але невдовзі заблукали і роз'їхалися в різні сторони. Одному пощастило добратися до Житомира, інший супутник відшукався аж під Києвом. Ну, а Касі довелося провести голодну і холодну ніч в лісі під Коростишевом.

«Євро-ІКС».

ТВАРИНИ НЕ ВИННІ

Пасажирський поїзд Івано-Франківськ — Козятин поблизу села Покощівка зіткнувся з колгоспною чередою. Загинуло чотири тварини. Як повідомила газета «Радянське Поділля» це вже другий подібний випадок тут. Раніше вантажний состав врізався в череду колгоспу «Більшовик».

Василь ГРИЩУК.

ПОГОДА

14 та 15 листопада на Україні опадів не передбачається. Лише у західних областях 15 листопада невеликі опади. Вітер південний та південно-західний, 5—10 метрів на секунду, у західних областях пориви 15—20, у Карпатах 25—30 метрів на секунду. У південних та східних областях тумани. Температура вдень 4—10, на півдні місцями 12—15 градусів тепла. Вночі 0—5 тепла, у східних та південно-східних областях до 2 градусів морозу.

У Києві та області вдень 14 листопада без опадів. Вітер південний, 5—10 метрів на секунду. Температура 5—10 градусів тепла.

Фото Леоніда ПІДЛУЖНОГО.

Чергова по випуску новин Катерина ВОРОНЕНКО. Тел. 441-88-26.

БІРЖА СТАЄ НА НОГИ

Нині з'являється багато нових економічних структур, серед яких чи не найпомітнішу роль починають відігравати біржі: сировинні, товарні, фондові та інші.

Але ринок поважає лише тих, хто заповзятливий, компетентний, терплячий, любить ризикувати. Однією з бірж, які нині діють ефективно, порядно, є Українська універсальна товарна біржа. Сьогодні пропонуємо вашій увазі інтерв'ю із заступником генерального директора виконавчої дирекції біржі Іваном АНДРЮЩЕНКОМ.

АНДРЮЩЕНКО: Почну з того, що ми на сьогодні маємо ділові контакти з шістдесятьма біржами Союзу. Відбулися також переговори про співробітництво з представниками ділових кіл Данії, Голландії, Швеції, Польщі, Угорщини, США, Південної Кореї. Ми створили відділ зовнішньоекономічних зв'язків і відкрили валютний рахунок у банку. Однак є ряд труднощів, які гальмують зовнішньоекономічну діяльність бірж. Думаю, вони тимчасові, і наш уряд прийме відповідні рішення, що сприятимуть нам і розвитку ринку в цілому.

КОР.: Я знаю, що ваша біржа діє ефективно. Проілюструйте, будь ласка, це.

АНДРЮЩЕНКО: Якщо на перших торгах сума товарообороту, маю на увазі пропозиції, попит, не перевищувала 200 мільйонів карбованців, то на останніх, які, до речі, проводяться тепер по середах і четвергах щотижня, вона сягнула одного мільярда. Вартість угод, укладених на біржі, за одні торги перевищила 10 мільйонів карбованців. Як бачите, зростання значне. Комісійний збір у нас лише піввідсотка, хоча раніше був два.

КОР.: Певне, на торгах є чимало дефіцитів?

АНДРЮЩЕНКО: Так, брокерські фірми пропонують ліс, різні будівельні матеріали, чорні й кольорові метали, труби, обладнання, верстати, механізми, папір, міндобрива, автомобілі, сільгосппродукцію і техніку, товари широкого вжитку.

Нагадаю лише, що вся продукція, яку нам пропонують, — понадпланова. Отже, я запрошую керівників підприємств, організацій, господарств, фермерів, орендарів до співробітництва. Можна запропонувати свою продукцію будь-якій із більш як 120 брокерських фірм, які діють у нас. Докладніше про види продукції і брокерські фірми ви можете прочитати в щотижневій газеті «Посередник». Там же є адреса й телефон нашої біржі.

КОР.: А якщо покупець придбав продукцію, вироблену в сільському господарстві, чи має він право вивозити її за межі України?

АНДРЮЩЕНКО: Треба сказати, що проголошення незалежності України — факт відрадний і необхідний. Проте є ряд рішень Кабінету міністрів, які, на жаль, звузили наш ринок. А вільний ринок взагалі не терпить кордонів. Уся продукція, яка відноситься до категорії товарів народного споживання, підпадає під квоти й ліцензії. Однак цього лякатися не треба. Є постанова № 104 Кабінету міністрів України, яка регламентує порядок видачі квот і ліцензій. Одержати їх можна в органах місцевої влади, зокрема, в облвиконкомах, Київському і Севастопольському міськвиконкомах.

КОР.: І останнє запитання: що потрібно зробити нашим законодавцям, щоб полегшити діяльність нових економічних структур і, зокрема, бірж?

АНДРЮЩЕНКО: Я висловлюю свою думку, але знаю, що мене підтримає і більшість колег. Потрібно прийняти Закон про біржову діяльність. І якнайшвидше. Бажано було б створити при Голові Верховної Ради або при парламенті комітет для регулювання ринкових відносин і розробити відповідні документи, можливо, тимчасові, але дуже необхідні сьогодні. Тому що без нормативних актів працювати просто неможливо. Варто було б і Кабінетові міністрів України видавати біржам генеральні ліцензії та квоти на вивезення біржових товарів за кордон. Треба шукати злагоди між урядовими та ринковими структурами. Ми сподіваємося на те, що у вільній державі ніхто ринку заважати не буде.

Ці пропозиції й зауваження ми попросили прокоментувати народного депутата України, секретаря постійної Комісії Верховної Ради з питань економічної реформи та управління народним господарством Олександра Барабаша.

— Олександре Леонідовичу, перш за все хотілося б дізнатися про ваше ставлення до ринку і до діяльності бірж.

БАРАБАШ: Усі члени комісії прагнуть законодавчою роботою наблизити становлення ринкової інфраструктури, в тому числі й бірж. Звичайно, це стосується і мене.

КОР.: А тепер конкретно про діяльність вашої комісії: над чим ви тепер працюєте?

БАРАБАШ: Власне, всі закони, що стосуються ринкових відносин, ідуть через нашу комісію. Сьогодні «найгарячіший» проект, який ми відпрацьовуємо, — це Закон про роздержавлення й приватизацію. Це, здається, чи не найголовніший документ для формування ринку, бо він повинен створити велику і різноманітну кількість суб'єктів вільного підприємництва.

Опрацьовуємо також проект Закону про антимонопольний механізм, а точніше — «Про добросовісну конкуренцію й запобігання зловживанню монополістичною діяльністю». І ще цілий пакет законів, у тому числі й «Про товарні біржі».

Ми розуміємо цю проблему, і я повністю погоджуюся з паном Андрющенком з приводу порушених ним питань. Тут, правда, є одна, скажемо так, технічна складність — хто нині напише цей Закон? По-перше, комісія має дуже малий чисельний склад; по-друге, у нас виробилася практика, що закони пише Кабінет міністрів. І, я впевнений, головне завдання він вбачає в тому, щоб зберегти старі структури матеріального й фінансового розподілу.

Тому мені хотілося б, щоб сучасні підприємці не тільки висловлювали претензії і побажання, а й приходили до нашої комісії і пропонували свої підходи і проекти. І в комісії вони отримають всіляку підтримку.

КОР.: До речі, я знаю, що на багатьох біржах є кваліфіковані спеціалісти і, зокрема, юристи, які могли б вам посприяти у підготовці цього Закону.

БАРАБАШ: Як кажуть, ласкаво просимо!

КОР.: Чи потрібен якийсь комітет при Голові Верховної Ради України, що займався б суто економічними ринковими питаннями?

БАРАБАШ: Я, наприклад, особисто не бачу потреби в такому комітеті. Функції його виконує наша комісія.

І знову хочу підкреслити — ініціатива повинна виходити саме від неформальних структур, у тому числі й біржовиків.

Підготував **Віктор ЗРАЖЕВСЬКИЙ**.
Київ.

Йдемо до ринку

Ще недалекий той час, коли наш економічний і торговельний інтерес акцентувався на взаєминах колишнього Радянського Союзу і колишніх соціалістичних країн. Перебудова в СРСР, відомі всім події в країнах Східної Європи, де порушили ці відносини, а де й зовсім поламали їх. Колишні партнери кинулися шукати щастя на світовому ринку. Шлюб без любові був настільки відворотним, що подекуди обидві сторони діяли всупереч здоровому глузду.

Та, кажуть, що добре там, де нас немає. З'ясувалося, що вакантні місця на ринку зайняті тими, у кого конкурентна продукція і мірятися з ними силами поки що не вдається. Як не крути, а доведеться нам з кризи виплутуватися разом.

Угорські підприємці зрозуміли це одними з перших. Два роки тому вони відкрили в Києві торговельне представництво, де про себе заявили п'ять фірм. Нині їх кількість зросла до 18-ти. Виходить, що труднощі долаються, якщо за справу беруться зацікавлені люди.

І все ж, як у цій складній ситуації розвивається співробітництво тепер уже України з Угорщиною, яка, до речі, була першою країною, з якою наша республіка уклала урядові угоди?

Кореспондент «Голосу України» зустрівся з торговельним радником, начальником Київського відділення торговельного представництва Угорської Республіки Тамашем БЕРКІ.

Тамаш БЕРКІ:
«ПРАЦЮЄМО НА МАЙБУТНЄ»

— Пане Беркі, проаналізуйте, будь ласка, як складаються торговельні відносини між нашими країнами.

— Цей аналіз доведеться робити з кінця минулого року, коли ми перейшли на розрахунки за світовими цінами. Тоді між Угорщиною і СРСР різко зменшився товарооборот. Зараз він становить 6,5 мільярда доларів, з яких на Україну припадає близько двох мільярдів. Так сталося тому, що угоди на товари, які не відповідають світовому рівню, зрозуміло, не укладаються.

Якщо говорити про Угорщину, то ми в Україні більше купували, ніж продавали їй. Це значною мірою енергоджерела. Проте, незважаючи на тенденції зменшення товарообороту, ми розраховували, що ситуація все ж стабілізується, адже з усього видно, що з кризи нам доведеться вибиратися разом. Та наштовхнулися на непробивну стіну — дефіцит твердої валюти і в колишньому Союзі, і в Україні.

— Але ж в Угорщині зараз з нею теж сутужно...

— Це так. Але, незважаючи навіть на величезний зовнішній борг, конвертованість угорської грошової одиниці для зовнішньоекономічних торговельних угод забезпечена. Якщо підприємець має форинти, то може обміняти їх на валюту в будь-якому банку. Українські ж партнери такої можливості позбавлені. Цього року, наприклад, зірвалися поставки медикаментів приблизно на 400 мільйонів доларів. Причина одна — українській стороні нічим платити.

— Існують ще й бартерні розрахунки.

— Те, що доведеться переходити на бартер, було зрозуміло ще з початку року. Хоч би для того, щоб зберегти партнерів і зв'язки. Але, на жаль, це вдається з величезними труднощами і при зменшенні товарообороту. Порівняно з минулим роком на сьогодні поставки реалізовано лише на 15 відсотків. Це величезний спад.

Страждають від нього обидві економіки. В Угорщині, наприклад, нагромадилися величезні запаси продуктів харчування, виготовлених за замовленнями українських партнерів. Автобуси, випущені за угодою з українською стороною і не викуплені нею, стоять на заводських дворах, а на зупинках у вас втрачають час сотні людей, бо не вистачає машин на автобусних маршрутах. Цей перелік можна продовжити.

— Але ж між нашими країнами укладена міжурядова торговельно-економічна угода, яка покликана регулювати подібні ситуації. Причому спеціалісти стверджують, що вона відповідає найвищим вимогам. Пам'ятаю, що й журналісти не скупилися тоді на схвальні відгуки.

— Це так. І разом з тим вона не спрацьовує. Зрозуміло, що з часу її підписання з'явилися якісь нові обставини, що об'єктивно змінюють ситуацію. Але, на мій погляд, тут більше суб'єктивних причин. Можливо, цими проблемами буде займатися нове міністерство зовнішньоекономічних зв'язків? В будь-якому випадку ми чекаємо пропозицій від українського уряду.

— І все ж торговельне представництво Угорщини в Україні функціонує. Що вас утримує на українському ринку?

— У нас завжди були міцні зв'язки — чи не так? І ми були надійними партнерами. А це цінується більше, ніж товар. І ми прийшли сюди не в кращі часи з надією на те, що ситуація стабілізується. Тому у Києві працюють уже не п'ять, а 18 представництв угорських фірм.

— І жодна фірма не «прогоріла»?

— Ні. Ми передбачили, що вплив центру послабиться, тому спрямували свій інтерес на співробітництво з конкретними підприємствами. Знаєте, можна сказати, що ми і коріння пустили, і коло партнерів розширили.

— І який у вас тут інтерес? Сировина, матеріали, готові вироби?

— Я не обмовився, коли сказав про співробітництво. Ми майже не закуповуємо сировини, хоча чому б і ні? Адже сировина у всьому світі — теж товар. Ми ж працюємо на кооперацію, створюємо СП, шукаємо інші взаємовигідні варіанти. Крім того, готові зустрітися з кожним, хто прийде з пропозицією на співробітництво, не шкодуємо часу на консультації. Розуміємо, що українська економіка хворіє болячками перехідного періоду, а це важка хвороба, яка виліковується не лише законами, а й часом.

— За період, що ви працюєте в Києві, яких успіхів досягли і що не вдалося зробити?

— Можна почати з останнього, бо це найбільше болить. Ми немало зробили в Україні. А от представництво розміщене у кількох непристосованих для роботи квартирах. Розуміємо, що в місті існують проблеми з приміщеннями, але віддача, яку має республіка від нашої діяльності, набагато перевищує витрати.

А успіхи... Та потроху просуваємося вперед. Останнім часом організували і провели кілька виставок. До речі, одна з них недавно працювала в київському Будинку торгівлі, де була представлена угорська будівельна індустрія. Думаю, вона добре послугувала обом сторонам. У грудні проведемо подібну виставку, де репрезентуватимемо переробку сільськогосподарської продукції, а також вироби легкої промисловості. Такі заходи цінні тим, що тут підприємці мають можливість не тільки показати, на що багаті, а й укласти угоди.

— А якщо говорити про плани?

— Їх багато. Але найголовніше, над чим працюю і я, і мої колеги, — це віднайдення механізму прямих взаємозв'язків між підприємствами. Тоді можна буде говорити і про успіхи.

— Ви сказали, що готові співробітничати з кожним, хто має конкретну пропозицію. А як вас розшукати?

— Торгпредство розташоване в Києві по вулиці Горького, 125«а», кв. 3—4. Телефон: 269-91-44.

Інтерв'ю взяла
Валентина **ПИСАНСЬКА**.

Млин агроновин —

НАРОДИВСЯ «АГРОАЛЬЯНС»

Поблизу села Білозір'я Черкаського району з участю зарубіжних гостей відбулося відкриття нового кукурудзокаліброувального заводу, спорудженого за чотири місяці американськими й українськими будівельниками. Власником його стала новостворена фірма «Агроальянс», хрещені батьки якого — Черкаське виробниче об'єднання «Азот», асоціація «Агропромхім» та Рівненська агрофірма «Зоря», а також облвиконком.

Перша черга заводу має потужність три тисячі тонн переробленого зерна на рік, дві наступні дадуть ще сім тисяч тонн. Це друге на Україні підприємство, яке перероблятиме гібриди кукурудзи американської фірми «Піонер», а також сої. Вже наступного року, прогнозують аграрії області, за рахунок зростання врожайності сортів «Скандії», «Мони», «Деа», очікується зібрати додатково понад 300 тисяч тонн кукурудзи. Що ж, поживемо — побачимо.

Лідія ТИТАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Черкаська область.

«ФІРМОВА» СОЯ

Задоволені співпрацею із зарубіжними аграрниками білоцерківські землероби. Сорти сої югославської селекції добре прижилися на землях Білоцерківщини. Контрольні обмолоти дають на кожному гектарі за 35 центнерів, у той час як урожайність вітчизняної сої не перевищує 26 центнерів.

КООПЕРАТОРИ ТЕЖ ЛЮДИ

Ото вже звикли ми кооператорів лаяти. Торік і в колгоспі імені Щорса Білоцерківського району на адресу новоствореного кооперативу «Полімер» лунали звинувачення у здирстві. Та не зважали на це підприємливі сільчани, і швиденько налагоджували випуск фарб, оліфи.

Близькі кооператорам і проблеми господарства, якому вони подарували нові бурякозбиральний комбайн. А перед початком навчального року «Полімер» зробив добру послугу місцевій школі, відремонтувавши її приміщення за власні кошти.

ЗМІНЮЮТЬСЯ ВИВІСКИ

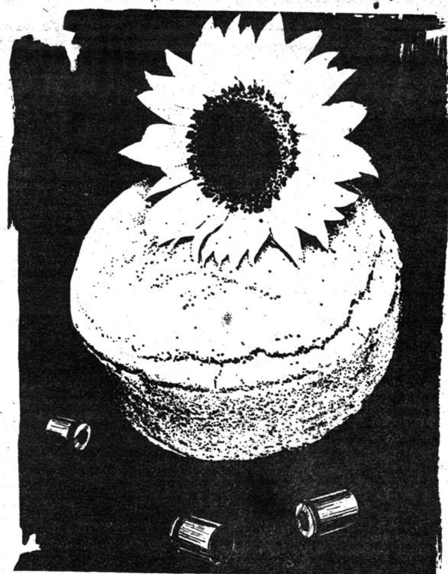
Однією з основних ознак вчорашніх днів було тиражування Іллічів, Марксів та інших атрибутів комуністичної доби. Тільки в Білоцерківському районі три господарства удостоєні честі носити ім'я Леніна.

Та змінюються політичні орієнтири, змінюються й назви. Нещодавно на загальних зборах колгосп «Комуніст» було перейменовано в «Озерянський». Хотілося, щоб разом із зміною вивісок впроваджувалися й нові форми господарювання.

Підготував **Анатолій ВЛАСЕНКО.**

Історія —

БІЛЬШОВИЦЬКЕ ВИКАЧУВАННЯ ХЛІБА

Офіційні історики довго експлуатували цифру 60 мільйонів пудів — стільки Центральна Рада України повинна була до 31 липня 1918 року передати хліба Німеччині за Брест-Литовською угодою від 9 лютого того ж року. Вони пишуть: «Угода стала легальним прикриттям пограбування України». Але коли справа доходить до поставок хліба в Радянську Росію, то або замовчування, або згадування без коментарів.

Ще не на всій території Лівобережної України встановилася Радянська влада, а 19 грудня Раднарком РРФСР на пропозицію ЦК РКП(б) призначив Г. К. Орджонікідзе Надзвичайним комісаром України. Основним його завданням було забезпечення поставок хліба. Процитую відому телеграму Леніна командуючому Українським фронтом В. О. Антонову-Овсієнку 15 січня 1918 року: «Ради бога, принимайте самые энергичные революционные меры для посылки хлеба, хлеба и хлеба!!!». Тоді ж в Україну прибув член колегії Наркомпроду РРФСР А. С. Якубов, який у день вступу військ підполковника Муравйова в Київ — 26 січня — в листі до ма з Москви було прислано О. Шліхтера, сина ремісника-столяра, уродженця Лубен. Він в РРФСР працював наркомом продовольчих справ, надзвичайним комісаром продовольчих справ у Сибіру, Тульській та інших губерніях. Тоді він застосував нововведення — «розверстування хлібної повинності» по волостях, і проводив його жорстоко. Тому Ленін вважав, що Шліхтер має стати «батогом для 3—4 губерній» (Ленинский сборник, том XVIII, С. 115). Характеристику на нього опублікувала недавно газета «Правда» (1990, 9 листопада): «Шлихтер, не имея ни знаний, ни опыта в делах продовольственных,.. уповал исключительно на административно-командные методы управления. Буквально через несколько недель его отстранения от должности наркома потребовал президиум ВСНХ, а затем и ЦК партии». І от цю людину направили в Україну продовжувати справу, за яку його зняли в Росії. Очолював він наркомпрод УСРР з січня до серпня 1919 року. На совісті Шліхтера багато злочинів, що їх чинили нарівні з ВУЧК продовольчі загони.

Та повернімося до лютого Леніна прохав грошей для закупівлі хліба. Гроші — єдине, що він міг запропонувати селянам за хліб. Та гроші, на які не можна нічого дістати, мало цікавили селянство.

11 січня 1918 року Центральна Рада видала IV Універсал, у якому заявлено у відповідь на просування радянських військ про відрив України від Росії і проголошено Україну самостійною державою. 27 січня підписано мирний договір країн Четвертого союзу з Центральною Радою. В березні північних окупантів замінили звані західні. Перші відступили перед другими. Але й другим потрібен був хліб — світова війна Німеччину залишила без хліба, тому український якраз був до речі. Їм також, як і першим, потрібен був мільйон тонн хліба. Так, як і перші, вони для його вивезення застосували зброю. Перші за два місяці не встигли, а другі — не змогли: селяни взялися також за зброю, і хоч не могли вигнати окупантів, але поставку хліба зірвали.

Наступний період «викачування» хліба розпочався з січня 1919 року, коли війська Директорії (в ній, як і в Центральній Раді, одну з головних ролей грав С. В. Петлюра), змушені були відступити перед натиском Червоної Армії. Тимчасовий Робітничо-Селянський уряд України, створений на території РРФСР 28 листопада 1918 року, першими декретами підготував умови для організації поставок хліба: 17 січня прийнято постанову про створення комітетів бідноти (комбідів), а 31 січня прийняв декрет про організацію продовольчої справи.

Війська Директорії, щоб не допустити руйнування Києва, як під час наступу Муравйова, 5 лютого 1919 року без бою відступили з міста. А в цей же день Раднарком УСРР прийняв декрет «Про вилучення надлишків хліба і постановлення твердих цін на них». Через тиждень почався перепис хліба. Розпоряджатися зібраним хлібом покладалося на наркомат продовольчих справ УСРР та його місцеві органи. На місце нарко-(в прямому і переносному смислі) місяця 1919 року. Не сподіваючись на ЦК КП(б)У і Раднарком України, ЦК РКП(б) приймає спеціальну постанову «Про продрозверстку на Україні», в якій записано: «Надлишок радимо визначити максимальний, наприклад, 500 мільйонів пудів на всій Україні, для розверстки взяти одну п'яту або десяту частку». 11 березня ЦК прийняв нову постанову, розгорнуту. На наркомпрод України нею покладалося зобов'язання «доставить Северу до 1 июня 50 миллионов пудов хлеба» (Ленин В. И. ПСС, том 37, примітка 212). Дивно, що ЦК РКП(б), проминувши ЦК КП(б)У і РНК УСРР, давав завдання українському наркомату. Та ще дивніше, що максимальна розверстка, яку рекомендував ЦК з Москви, в 100 мільйонів пудів (500:5) керівникам Радянської України здалася замалою і вони встановили її в обсязі 140 мільйонів.

ЦК РКП(б) не тільки розверстує план, але й установлює, як розподіляти дефіцитні товари. Він 25 березня приймає рішення «Про товари, які відпускаються РРФСР для України», в якому селянинові визначалося одержати «різних продуктів на суму, яка не перевищувала б 30 процентів вартості прийнятого від нього за твердими цінами хліба».

В Україні повністю було зігноровано ленінський Декрет про землю, взятий із програми есерів, коли треба було привернути селянство на бік більшовиків. За програмою ж більшовиків залишалася колективна форма господарювання. При введенні «воєнного комунізму» на перше місце ставилися радгоспи, комуни і артілі. Боротьба ж за землю — основна надія українського селянства, яке внаслідок австро-німецької окупації її не одержало згідно з Декретом у 1918 році. Тим часом III з'їзд КП(б)У, що відбувся 1—6 березня 1919 року в Харкові, проголошує «найголовнішим завданням земельної політики... перехід від одноосібного господарства до товариського», перше вважати «як тимчасове і відживаюче». Тому в Україні був поширений лозунг «За більшовиків, але проти комуністів».

Крім того, на партз'їзді КП(б)У оголосила себе в ролі «єдиного вождя трудових революційних мас», а представникам партій, які стояли на платформі Радянської влади (есери ліві і праві, меншовики, незалежники, соціал-демократи), вирішено «не надавати... відповідальні керівні пости в Радах» (винятки були зроблені лише Єврейському комуністичному союзу). І хоч ця резолюція була прийнята незначною більшістю (104 голоси проти 93), але вона завдала великої шкоди авторитету комуністів.

Чаша терпіння українського селянства переповнилася, і воно розпочало збройну боротьбу проти насильників. Нині ці виступи називаються бандитизмом. Його лозунгами були: «Ми українські більшовики», «Ми за владу Рад», «За самостійну Україну».

1 квітня 1919 р. в нелегальних умовах у Києві відбулася нарада представників есерів, незалежників і соціал-демократів, на якій підписано угоду про спільну боротьбу. Згідно з нею незалежники в Сквирі утворили Всеукраїнський повстанський ревком. У зверненні ревкому йшлося: «Ми, українські більшовики,.. оголошуємо боротьбу з усякими спекулянтами на комунізмі, всякими шовіністами... Ми прогнали свого Петлюру, але бачимо, що над нами запанували другі петлюри... Ці нові петлюри такі ж контрреволюціонери, як і наш, а може, ще й гірші. Тому ми проголошуємо: «Геть нашого Петлюру! Геть російських та жидівських петлюр! Геть усякий національний гніт! Хай живе всесвітня соціальна революція! Хай живе вільна федерація всіх народів! Хай живе радянська соціалістична республіка!». В зверненні особливо підкреслювалося, що «ніяка партія не має права нав'язувати народові своєї програми силою», влада повинна належати «всім місцевим людям незалежно від національності», «до соціалістичних республік усього світу ми ставимося як до рівних нам братів, а особливо до совітської Росії». Майже всі лозунги незалежників відповідають сьогоднішнім. Тільки хай вас, читачі, не шокує «жидівський» — тоді воно в Україні не мало образливого значення.

Повстанці навколо Києва боротьбу свою вели до зайняття України денікінцями, потім, не гаючись, переключались на боротьбу з ними. Але перед цим ще був григор'євський заколот. Він не дав змоги Червоній Армії подати допомогу Радянській Угорщині, але не похитнув більшовиків у невірній їх політиці. Наляканий повстаннями, які не вдавалося придушити, голова Всеукраїнського ЦВК Г. І. Петровський 1 червня 1919 року після першого дня роботи Всеукраїнського з'їзду волосних виконкомів, де наслухався справедливих звинувачень, телеграфував Леніну: «Если хотите наполовину уменьшить кулацкое движение на Украине, выезжайте на Всеукраинский съезд волисполкомов» (публікується в республіканській пресі вперше). Ленін не відгукнувся на заклик. В 1919 році було «викачано» 71,5 мільйона пудів, але й це призвело до голоду в 1921 році, який був не меншим, ніж в 1933-му.

В 1920 році в центральних губерніях Росії вимерзли озимі, а ярові згоріли від посухи. З цих губерній почалася в Україну масова еміграція. Та коли голод в наступному році охопив і Україну, то бігти вже було нікуди. Причиною голоду були не тільки примхи природи, але й більшовицький «воєнний комунізм».

При продрозверстці селяни знаходили вихід: посіви хліба заміняли технічними культурами, зменшували посівні площі, повставали. Розверстка зробила перші кроки у відчуженні селянина від землі.

Дуже не хотілося б, щоб при сьогоднішньому становищі із здачею хліба були застосовані «більшовицькі методи — вони до добра не приведуть. Тільки зацікавленістю селян можна одержати такий необхідний хліб.

Олександр ФЕСЕНКО,
краєзнавець.
Дніпропетровськ.

Експрес-новини

Держсекретар США Бейкер закликав міжнародне співтовариство докласти всіх зусиль, щоб переконати Північну Корею в необхідності утриматися від виробництва ядерної зброї. Зі свого боку Сполучені Штати для цього будуть застосовувати політичні й дипломатичні засоби.

* * *

Посередник Європейського співтовариства лорд Каррінгтон прибув до Югославії з новою миротворчою місією. Тут він проведе окремі зустрічі з президентами Сербії та Хорватії. В інтерв'ю телерадіокомпанії Бі-Бі-Сі Каррінгтон заявив, що має намір переглянути перспективи відправки до Хорватії миротворчих сил. Сербія звернулася до світового співтовариства з проханням дислокувати війська ООН на передовій лінії вогню. Хорватія пропонує направити миротворчі сили на її кордони з Сербією.

* * *

Президент США Буш заявив, що його країна й надалі розвиватиме відносини з Китаєм. За словами американського президента, таке завдання «є довготривалою політичною лінією, яку Сполучені Штати проводять для зміцнення миру в азіатському регіоні і світі».

* * *

За повідомленням агентства Рейтер, угруповання афганської збройної опозиції, які бойкотували переговори у Москві, заявили, що ніякі домовленості про звільнення військовополонених не матимуть чинності для їхніх загонів. На думку лідерів «фундаменталістів» діалог у радянській столиці «не дасть позитивних результатів у справі політичного вирішення афганської проблеми».

Погляд

«ЗА ЦІНОЮ НЕ ПОСТОЇМО!»

Цікаву історію має цей годинник — подарунок В. І. Леніна німецькому революціонерові К. Лібкнехту. Після смерті останнього годинник зник на довгий час. Тільки наприкінці 80-х років він з'явився в одному з мюнхенських каталогів. Це настільки зацікавило колишніх комуністичних босів НДР, що вони відразу послали свого емісара на аукціон з кругленькою сумою — 150 тисяч західних марок. На жаль, кур'єр повернувся з порожніми руками, оскільки годинника придбав один антиквар за 300 тисяч. Через того ж емісара шефи НДР зв'язалися з комерсантом, який погодився продати його, але вже за 450 тисяч, з чим «вожді» змушені були погодитися. Речі комуністів мають належати їхнім вірним послідовникам — мабуть, так вважали екс-керівники НДР і «за ціною ніколи не стояли».

Фото з журналу «Шпігель» (ФРН).

ОБІЦЯТИ — НЕ ОЗНАЧАЄ ВИКОНУВАТИ?

Ще один коментар до українсько-чесько-словацької торгової угоди

Ситуація

«Добрий сусід — кращий за далекого друга». Матеріал під такою назвою було надруковано в «Голосі України» за 22 серпня. Нагадаємо, що йшлося в ньому про значну подію — підписання 30 липня угоди між урядами ЧСФР та УРСР про торгово-економічні зв'язки та науково-технічне співробітництво. Багато надій щодо можливостей, які відкриває цей документ, висловили тоді Генеральний консул ЧСФР у Києві Р. Гаренчар та міністр у справах економіки України А. Мінченко.

Звичайно, в той час не можна було сказати, що наші прямі двосторонні зв'язки відразу ж розширяться і змінцюються. Пан Р. Гаренчар порівняв договір, що відпрацьовувався протягом дев'яти місяців (і не на голому місці), з дитиною, яка щойно народилася. Для її розвитку і становлення потрібні час і певні зусилля. На жаль, у перші ж місяці свого життя дитина виявилася хворою. І захворіла вона, здається, «завдяки» українським батькам, які були просто не готові до опікування нею.

З'ясувалося це досить просто. Угода передбачає товарообмін між двома країнами на основі так званих індикативних списків товарів, де обговорюється асортимент продукції, в якій зацікавлена кожна із сторін. Наші партнери давно вже підготували те, що нам вкрай треба на нинішньому етапі: трамваї, тролейбуси та запасні частини до них. Ці машини й деталі чекають тільки відправки з майданчиків готової продукції та складів. Але щоб товари прибули до нас, ми, відповідно, маємо відправити свої. А тут — проблема: знайти підприємства, які погодилися б віддати власні, практично «валютні», товари в обмін на трамваї та тролейбуси. Вигоди їм ніякої, бо натомість держава розрахується карбованцями. А що за них знайдеш? От і б'ються Міністерство економіки разом з госпрозрахунковим зовнішньоторговельним об'єднанням «Укрімпекс» над цією головоломкою. Довелося залучити і керівників облвиконкомів, які, зі свого боку, тиснутимуть на підприємства: допоможіть! Бо на чому їздитимемо і чим ремонтуватимемо?

Здається, вдалося. Хоча, правда, ще не остаточно. А що буде в наступному році, враховуючи спад виробництва? Може статися, що ані вугілля, ані металу, ані електроенергії під клірингово-бартерну угоду вже ніхто не дасть. Правда, це вже проблема завтрашнього дня. Відкладати її, звичайно, ні в якому разі не можна. Проте сьогодення постійно нагадує про себе ще одним дуже важливим і теж невирішеним питанням: укладенням двох угод — міжбанківської та про платежі. Без них вести розрахунки між країнами практично неможливо. Тому в статті 4 міжурядового договору чітко визначено, що повноважні фінансові органи — Чехословацький торговий банк А. О. і Національний банк України (НБУ) не пізніше як через два місяці після підписання основного документа укладуть ці додаткові угоди. Робота над ними розпочалася досить жваво. Приїжджали з ЧСФР до Києва спеціалісти з тамтешнього міністерства фінансів, банку, разом з представниками НБУ підготували і узгодили обидва проекти (до речі, вже 6 вересня). Далі документи було передано до Кабінету міністрів. І що? А нічого. Розпочалися остаточні узгодження їх в Мінфіні, Міністерстві зовнішньоекономічних зв'язків. Минув третій місяць. Нібито намітили підписати угоди найближчими днями. Але, здається, знову нічого не вийде. Українська сторона посилається на брак досвіду в таких справах, бажання не зробити помилок, знайти свої підходи, невизначеність індикативних списків українських товарів та неясність щодо механізму розрахунків з нашими підприємствами. Питання ці обговорювалися на недавній нараді в Міністерстві зовнішньоекономічних зв'язків України. Обговорювалися довго. Проте так і залишилися невирішеними. Чи надовго?

А тим часом посол ЧСФР у Москві Р. Сланський, якого уряд федеративної республіки уповноважив підписати документи, через день дзвонить у чесько-словацьке представництво в Києві і після запитання: «Як там на Україні?» ставить друге: «Що там з угодами, коли можна їхати?».

Зрозуміло, внутрішніх економічних проблем у нас через край. Позначаються вони й на наших торгових відносинах із сусідами. Втім, думаю, це не аргумент для роз'яснення «нюансів» двосторонніх зв'язків, принципи яких обговорено в спеціальному договорі, скріпленому підписами повноважних осіб. Просто наша непідготовленість, що виявляється у взаємних посиланнях однієї урядової установи на другу, дає себе знати. Тож і з'являється враження, що перші кроки прямого співробітництва між двома державами робляться, так би мовити, по льоду, і ноги ковзають, а вперед майже не несуть.

Строки піджимають, і останнім часом ковзанку нібито посипають піском. Та чи вийдемо на хорошу пряму асфальтову дорогу?

Напевне, вийдемо. Проте справжні можливості, які дає підписання економічних і фінансових угод, ще не проявилися. Тим більше що відкривається шлях не тільки для торгівлі на державному рівні. В Україну приїздять представники малих і приватних підприємств з Чехії та Словаччини, пропонуючи різні проекти: від обміну досвідом у сфері ринкових відносин до утворення мереж фірмових магазинів. А гарантування банками внесків хоч у карбованцях чи гривнах, хоч у кронах дасть можливість не тільки вільно вивозити прибутки, а й вкладати їх у взаємовигідний бізнес тут. Безперечно, і в Україні з'являться ділові люди, які, враховуючи попередній досвід і старі зв'язки, зможуть самі вийти на чесько-словацький ринок, що виявляє інтерес далеко не тільки до української сировини.

Втім, основним у торгівлі є і найближчим часом буде міждержавний рівень. І якщо тут не все гаразд, становище потрібно негайно змінювати. Слід вчитися працювати швидко і точно, дотримуючись договірної етики. Бо від цього залежить розвиток не тільки міждержавних економічних, а й політичних відносин між Україною і Чехо-Словаччиною.

Олексій ЄВСІКОВ.

ЯК КОЗАКИ УГОДИ «ОБМИВАЛИ»

Міні-фейлетон

Іду я й бачу: на східцях біля ліфта лежить людина — аж серце тьохнуло, невже якесь лихо? Ба, упізнав я в цьому чоловікові директора одного з великих київських підприємств, а саме «Ленінської кузні». Хотів негайно покликати якусь підмогу, але, тільки-но наблизившись до нього, відчув різкий запах горілки. Ви скажете, не може такого бути! Присягаюся як свідок: було це кілька днів тому в одному з готелів німецького міста Лейпціга. Туди наш «герой» завітав у складі великої делегації підприємців з метою налагодження більш плідних і тісних контактів між Україною та Землею Саксонія.

Здається, я зрозумів, чому наш директор так «нажерся». Тому, що його помічник передчасно покинув свого начальника: відстав від поїзда в пошуках горілки ще задовго до перетину кордону з Німеччиною. Прихопивши, на щастя, паспорт і гроші, згодом він самотужки таки дістався до Лейпціга і розшукав свого шефа. У той час, коли сам шеф «проливав сльози» і пив горілку, щоб «пом'янути» свого підлеглого незлим тихим словом. І пом'янув, як бачимо, непогано. І щоб ви думали? Все о'кей, «плідно» попрацювавши, делегація разом з іншими горе-бізнесменами (у згаданого директора знайшлися «колеги») повернулася до Києва.

А вдома й на роботі ніхто, мабуть, і не підозрює, як «плідно» пройшло спілкування українських підприємців з німецькими бізнесменами. Хоча, хто його знає... У нас кажуть, що горілка допомагає у вирішенні всіх питань. Якщо це дійсно так, то стосунків з німецькими партнерами в нашого директора було досить. А що з цього вийде — майбутнє покаже...

Артем ПРОХОРЕНКО, спеціальний кореспондент «Голосу України».
Лейпціг — Київ.

Інформ-шоу

ЦІ РІЗНІ ЖІНКИ

Який відбиток наклав на жінок старих і нових земель сорокалітній поділ Німеччини? З такою метою журнал «Фройндін» (ФРН) провів опитування представниць прекрасної статі обох частин країни. Отже, типова західна жінка приділяє більше уваги своїй зовнішності та одягу, на що не шкодує грошей. Для 87 відсотків східних жінок на першому плані перебувають сім'я та побут. Більше половини жінок старої ФРН вірять у свій вплив на чоловіків, у чому переконані лише 45 відсотків жінок колишньої НДР. Майже всі вважають себе емансипованими, але питання рівноправності розглядається по-різному: для східних жінок — це робота за фахом, заробляння грошей та виховування дітей. На заході — це рівноправне партнерство та свобода прийняття рішень. Тільки класичні німецькі чесноти поєднують сьогодні жінок: любов до порядку, надійність та охайність.

КОНКУРЕНЦІЯ БЕЗ ПРАВИЛ

За 1991 рік було продано 1,1 мільйона японських автомобілів, а до 1995 року ця цифра зросте ще вдвічі. Такий стан справ викликає жах серед керівництва багатьох автомобільних концернів. Відомо, що після створення спільного європейського ринку зникнуть усі перешкоди для імпорту. Це надасть японцям ідеальні передумови для остаточного панування на авторинку, що, у свою чергу, призведе до мільйонного безробіття в автомобільній індустрії Європи. Представники ЄС планують перетворити ринок у своєрідний «заповідник», об'єднавши економічні заходи країн ЄС в єдиний бар'єр проти автомобільного «цунамі». Це свідчить про повну безпорадність менеджерів та політиків у боротьбі зі східним конкурентом. «Якщо ми через п'ять років не наблизимося до японського рівня, — вважає шеф фірми «Ауді», — в наших кріслах сидітимуть азіати».

ПОКИ ЛИХО НЕ СПІТКАЄ...

Тільки через 10 років боротьба Бреді, голови пресслужби колишнього президента США Рейгана, за прийняття конгресом закону про продаж вогнепальної зброї увінчалася першим успіхом.

На це штовхнули Бреді події десятилітньої давності, коли було здійснено замах на Рейгана, внаслідок якого постраждав і сам Бреді.

Тепер згідно із законом зброя продаватиметься на сьомий день після заявки клієнта, що буде істотною перешкодою в його діях, спричинених, приміром, станом афекту. Зрозуміло, що цей закон не матиме ваги, доки існують «чорні» ринки продажу зброї. Не треба забувати також, що 200 мільйонів одиниць її уже знаходиться в руках американців.

На думку Бреді, до повної заборони продажу зброї ще далеко, бо це суперечить праву громадян США на її володіння та йде врозріз з американським поняттям свободи.

ВАШЕ СЛОВО, ТОВАРИШУ РЕФОРМА

Знову, як і в 17-му, черги за хлібом, маслом, олією... І коли раніше ми, як, скажімо, на ось цих фотографіях, рятувалися розподільниками на колесах, то тепер хочеш не хочеш, ставай в чергу і за картоплею, і за хлібом. Щоправда, в цій критичній ситуації мене багато що дивує. Приміром, чому в Києві стає сутужно з хлібом під час «крутих» політичних зламів. Тепер столицею гуляють чутки: «Паляниць немає, бо підписали договір із москалями». Або почув від одного із дітей відлиги таке: «Перед зняттям Микити Хрущова теж з продуктами були негаразди».

Я не стану заспокоювати обивателів тим, що зерно вже іде із Угорщини. Або тим, що ми вже підписали договори з Білоруссю чи Росією. Скажу лише: без радикальної аграрної реформи, приватизації землі у нас ще довго будуть продуктові аврали. Але навіть цього чинника не досить для нашої заможності. Як на мене, без незалежності [читай без референдуму за незалежність] наш хліб і надалі зникатиме в імперських погребах.

Віктор КОСАРЧУК.
Фото Олександра ГЛЯДЄЛОВА.

ГРОЗА РАЙОНУ,

або Приватний детектив бабка Ліда з Березни

Випала бабці Ліді з Березни тяжка доля солдатської вдови: доглядати хвору матір, рубати дрова, латати і підпирати стару-престару хатину, а згодом, відмовляючи собі в найнеобхіднішому, стягуватися на нову. Будиночок у неї й сьогодні ще недороблений і якийсь ніби незахищений. Але вже сякий-такий прихисток від негоди і зими є: можна жити.

Приватним детективом бабця Ліда стала не за своєю волею. Так вже їй «щастить» на неприємності, як у тій приказці: біда біду перебуде, одна мине, десять буде. Обставини змусили стареньку жінку оборонятися: сусід С. Монойленко, колишній працівник райкому партії, вирішив скористатися своїми впливовими зв'язками, щоб загарбати значну частину вдовиного городу. Закінчила тоді Лідія Антонівна кількарічний «університет»: ознайомилася з судочинством, різноманітними інстанціями, казуїстично-бюрократичними відписками. І вже після тяжко здобутої перемоги наступні життєві випробування зустрічала у всеозброєнні: мала хорошу судову практику.

Я не одну годину знайомився у Березні, а потім у Чернігові з її досье-архівом. У пожовклих від часу паперах — її боротьба впродовж останнього десятиліття. На перший погляд, про що може йти мова? Що потрібно відстоювати у цьому складному світі солдатській вдові? Мої перші мимовільні сумніви виявились марними: багато чого. Скажімо, правду, чужу і власну, свою честь і гідність, громадянські права.

— Пішов поголос у селі, що німцям вірою і правдою служила, — розповідає бабця Ліда. — Ніби приїжджали з КДБ і перевіряли, чи не шпигунка я. Отакої! Поїхала я у Мену до начальника районного КДБ. Питаю: «Що ж це таке? Я на пошті вік відпрацювала, а тепер на вулицю сором вийти...». «Не хвилюйтеся, — каже, — нам надійшла скарга, що ви працювали на німецькому комутаторі, були дружиною начальника поліції. Все це ми перевірили. Жоден факт не підтвердився».

Хто ж написав? Сусід! Читаю офіційний документ: «23 лютого 1983 року прокурор Менського району т. Гаєвий М. Г. у присутності голови виконкому Березнянської селищної Ради провів попереджувально-роз'яснювальну бесіду з жителем селища Монойленком С. А., в процесі якої він попереджений про неприпустимість поширення брехливих вигадок про Ваше прислужництво німцям під час Великої Вітчизняної війни... Старший помічник прокурора області М. Короленко».

Бабця Ліда не спала кілька ночей, коли дізналася про те, що колишній поліцай Василь Безклубенко отримав посвідчення учасника Великої Вітчизняної війни (я зустрічався, до речі, з ним і щоб не травмувати повторно внуків, дітей, які не відповідають за вчинки батька, діда, прізвище та ім'я його вирішив змінити).

У вересні 1941 року телефоністка Лідія Пилипенко на комутаторі забезпечувала переговори між відступаючими радянськими частинами. Покинула своє робоче місце лише тоді, коли на околиці з'явились окупанти. Не випадково згодом запроданці робили у неї засідку: розраховували, що рано чи пізно з нею встановлять зв'язок партизани. Шукали рацію. Безклубенко під час обшуку бив її матір. І ось він тишком-нишком, щоб мати відповідні пільги, став ветераном.

Бабця Ліда відправила протести у район, область, Москву.

Посвідчення учасника Великої Вітчизняної війни у Безклубенка було вилучено Менським райвійськкоматом. Згодом надійшов лист і від облвійськкома В. Шкриби. «Повідомляю, — пише він Лідії Антонівні, — що гр. Безклубенко згідно з вироком від 26 квітня 1950 р. військовим трибуналом Київського військового округу був засуджений за зраду Батьківщині за ст. 54-1 «б» КК УРСР до 15 років позбавлення волі. Будучи поліцаєм, він брав участь в обшуках односельців, їх побитті, конвоював жителів хутора Дмитрівки для відправлення на роботу в Німеччину».

— Кажуть, що ото ви й начальство менське познімали? — запитую.

— Ну, не я одна, — бабця Ліда скромно відмовляється.

Ми сидимо з нею у хатині, яка пахне старими паперами-документами, ліками: вона, худенька, трохи згорблена, на них тримається. Очі 77-літньої жінки оживають при згадці про Москву. Розповідає:

— Наші березнянські ветерани куди тільки не писали про махінації з автомобілями інвалідів. Та воно ж як у нас заведено: на кого написав, від того й відповідь отримуй. А хто з начальства собі ворог? Звернулися вони до мене: «Допоможіть!» З їхньою скаргою я поїхала на XXVI з'їзд КПРС. «Мені,— кажу у приймальні, — треба до генерального. Хочу йому про наші менські порядки розказати». Дзвонять Щербицькому. Кажуть йому: «Тут бабця з України приїхала, розберіться». Пропустили мене переписати скаргу березнянських інвалідів. Направили її в Міністерство внутрішніх справ, «Правду». Хотіли відправити мене додому, а я вперлася. «Ні, — кажу. — Доки не розберетесь — нікуди не поїду». І десять днів жила у Москві.

Невдовзі, вже вдома, читала відповідь від начальника Менського райвідділу внутрішніх справ Б. Кириндась про те, що «здійснена перевірка Вашої заяви, направленої на адресу МВС СРСР. Встановлено, що дійсно протягом 1975—1980 рр. мали місце факти зловживань посадових осіб Менського районного відділу соціального забезпечення в процесі списування транспорту, що належав інвалідам війни. З цього приводу прокуратурою Менського району порушено кримінальну справу». Далі були звільнені з роботи багато відповідальних керівників району, які поживилися за рахунок ветеранів.

Бабця Ліда виграла справу й у Березнянської рембуддільниці Менського РБУ, яка обдурила її на значну суму при виконанні замовлення, «зняла» з відповідальної посади голову селищного товариського суду Л., який у сусідньому селі вчинив злочин, притягався до кримінальної відповідальності за зґвалтування неповнолітньої.

Цієї весни була в неї нова тяжба. Начальник Березнянського міськгазу А. Павленко розпорядився провести самочинно, без узгодження з районним архітектором, селищною Радою, відповідною службою РЕСу, нову електролінію від будинку газового господарства до трансформатора прямо по її та людських городах. Три стовпи, як опудала, стали на присадибній ділянці вдови. Недавно їх викопали. Бабця Ліда, однак, на цьому не поставила крапку: бореться за відшкодування збитків за потолочену картоплю.

...Скільки таких ненаписаних, незадокументованих досьє у серцях солдатських вдів! Якби ж то порахувати. Вийшов би справедливий вирок нашій минулій бюрократично-«соціалістичній» СИСТЕМІ, в якій маленька людина відчувала себе незахищеною, обділеною та ображеною. Саме так себе почуває при всіх своїх перемогах «гроза району», як дехто величає бабцю Ліду на Менщині. Адже у Березні недавно дали недвозначно зрозуміти солдатській вдові: боротьба її за правду багатьом уже добряче надокучила. Не без ініціативи селищної Ради було зібрано сход жителів кутка, на якому висловились усі «потерпілі», зокрема і згаданий вище С. Монойленко. Висновок був один — «наклепниця», годі вже їй писати «клеветнические измышления». А пенсіонер В. Карпенко, колишній начальник рембуддільниці, яка обрахувала стару жінку, вніс пропозицію «направити Л. Пилипенко на медичне обстеження». Його можна зрозуміти: донедавна нормою життя на Чернігівщині була покірливість. Бабця Ліда в цю схему не вкладалась.

Сергій ПАВЛЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
смт Березна
Менського району
Чернігівської області.

ГЕНЕРАЛЕ, ВАС ОББРЕХАЛИ!

Наприкінці минулого місяця солідною комісією медиків реабілітовано опального генерала Петра Григоренка. Того самого героя Великої Вітчизняної, який заснував кафедру кібернетики військової академії в Москві, а потім був визнаний психічно хворим, позбавлений громадянства. Сам генерал про свою реабілітацію на Батьківщині вже не довідається — відомий правозахисник; автор двох книг, він 1983 року помер в Америці.

ОТЖЕ, 27 років мужі від психіатрії з професорськими і академічними титулами — лакеї Системи — затуляли його від нас ширмою душевнохворого. Хоч і знали, що американські спеціалісти визнали Григоренка психічно здоровим. Та що закордонні, набагато раніше зробив це провінційний лікар-психіатр з України Семен Глузман, за що й отримав від Київського суду сім років таборів і три вислання.

Після того, як генерала було заарештовано в Ташкенті вдруге — він їздив туди захищати права кримських татар — принципову, чесну позицію зайняв і професор Деденгоф. Його комісія не визнала Петра Григоренка хворим, та це зробили інші. Архіви зберегли імена тих «інших» психіатричних, з дозволу сказати, світил з інституту імені Сербського професорів Сніжневського, Морозова... Вони ж не знайшли в собі сміливості чесно зізнатися у власних злочинах. Їх на цьому офіційно «спіймала» експертна комісія, організована на вимогу Головної військової прокуратури Союзу.

За півроку роботи комісія познайомилася з 29 томами «справи генерала», відеозаписами й фонограмами його огляду американськими спеціалістами й безліччю інших матеріалів. Висновок комісії, очолюваної санкт-петербурзьким професором Модестом Кабановим,— однозначний: Петро Григоренко був людиною психічно здоровою і примусове дворазове ув'язнення його до психлікарень — безпідставне. З чого виходила комісія? Розповідає завідуюча відділенням Українського філіалу Всесоюзного НДІ загальної й судової психіатрії імені Сербського **Ада Коротенко,** якій виявили довір'я брати участь у роботі комісії. «Історії хвороб Петра Григоренка в цілому не описового, а констатуючого характеру. Наводяться, наприклад, конкретні його цілком грамотні вислови і тут же подаються за маячню. Спеціалісти з інституту імені Сербського в Москві тоді вважали, що реформаторські ідеї виникли в генерала раптово, на фоні благополуччя, успішної кар'єри, а отже, були не чим іншим, як симптомами хвороби. Але це не так. Григоренко ще в перші роки Великої Вітчизняної війни був не згідний з військовою політикою нашого командування, критикував дії воєначальників. Як людина творча, він завжди до всього ставився критично. На початку шістдесятих він вказав на нерішучу боротьбу з підвалинами сталінізму, на недотримання ленінських принципів побудови соціалізму, хоч згодом критично підійшов і до цих своїх поглядів.

Приписувалися йому й ідеї месіанства. Але підшитий до справи лист генерала до професора психіатрії Лунса стверджує протилежне».

«Тоді одним із доказів хвороби Григоренка називалось його рішення про голодовку на знак протесту,— розповідає Семен Глузман.— А за кілька днів перед цим мені на очі потрапила замітка в «Правде», в якій йшлося про те, що патріоти-баски в Іспанії борються: вони оголосили голодовку (цих терористів Союз на той час підтримував). Я порівняв ці факти в експертизі».

Виходить, можна вважати, що справедливість у психіатрії торжествує? Щодо особи генерала Григоренка — це так, хоч останнє слово за Військовою колегією Верховного суду. А як щодо сотень і тисяч «рядових» однодумців генерала? Чи канули в Лету підвалини психіатричного терору?

І справа тут не так у його свідомих ідейних виконавцях, які, до речі, ще й сьогодні подекуди «на висоті». Той же академік Морозов продовжує їздити на «Чайці» до інституту Сербського, бо є тепер його почесним директором..., а справжній, прогресивний керівник цього закладу професор Дмитрієва — «просто» директор.

Справа в деяких «наукових», з дозволу сказати, теоріях, наприклад, «млявоплинної шизофренії». Справа в підручниках, по яких ще й досі готуються майбутні лікарі-психіатри. З одного з них — підручника з дитячої психіатрії за редакцією Ушакова — можна довідатися, що надцінні ідеї вченого, винахідника чи віруючого в разі необхідності можна вважати і маячнею.

Семен Глузман вважає, що слід демонтувати соціальний інститут зловживань у психіатрії. Сподівання покладаються на республіканський Закон про психіатрію, проект якого вже практично готовий. На нові підручники (закінчено переклад американського підручника з класифікації психічних хвороб, готується переклад одного з найкращих з англійського). Врешті-решт, потрібно організувати таку ж службу захисту психічно хворих, яка є в цивілізованих країнах.

Анатолій БЕНЬ.

СКІЛЬКИ НЯНЬОК У ПРИРОДИ?

Україна будує свою державну незалежність. Нещодавно Верховна Рада прийняла рішення про створення Служби національної безпеки (СНБ) України, якій доручаються питання розвідки та контррозвідки, боротьби з мафією, корупцією, а також проблеми екології. На перший погляд, останнє може викликати здивування: про яку безпеку йдеться, чи існує така необхідність? Невже недостатньо Міністерства охорони навколишнього природного середовища, громадського та політичного руху «зелених»? Чи існує щось подібне на Заході? Зрозуміло, що відповіді на ці питання повинні дати обсяг обов'язків та головні напрями роботи з точки зору громадськості.

По-перше, треба знати, що гіршого екологічного стану, ніж на Україні, майже у всьому світі не існує: Чорнобиль, радіоактивне, хімічне, токсичне, біологічне забруднення землі, води, повітря, Азовського та Чорного морів. Тоталітарне правління призвело до екологічної катастрофи і, як наслідок, до скорочення віку людей, відтворення населення та зруйнування генетичного фонду народу України. Що може бути страшніше за це? Ніщо! Саме тому нам треба негайно побудувати цілісну систему державної екологічної безпеки, яка могла б на правовій основі, як в інших незалежних цивілізованих державах, захистити найдорожче, що є у людини — її здоров'я, без якого не може бути майбутнього ні у народу, ні у держави.

По-друге, система державної екологічної безпеки України повинна складатися з Міністерства охорони навколишнього природного середовища, екологічних підрозділів прокуратури, міліції та Служби національної безпеки. До цього треба додати ще громадські екологічні рухи, насамперед, екологічну асоціацію «Зелений світ», союз «Чорнобиль», партію «зелених» та інші. Нова структура Міністерства навколишнього природного середовища вже передбачає періодичну роботу Ради екологічної безпеки, яка об'єднувала б усі державні та громадські екологічні структури, а також представників постійних комісій з питань екології Верховної Ради України та обласних Рад.

Зрозуміло, що це буде найвищий демократичний орган екологічної безпеки України, головним завданням якого має бути негайне виведення України з екологічної небезпеки та запобігання можливим локальним катастрофам у майбутньому. Саме Рада екологічної безпеки повинна на професійному рівні та демократичній основі вирішувати спірні питання між державними органами та громадськістю. В умовах екологічної кризи нам конче потрібно мати злагоду, і дійти якої слід якнайшвидше, спільно, рішуче, цілеспрямовано та професійно. Зайве говорити про те, що останнім часом саме політичні суперечки, протистояння та гальмування ринкових відносин призвели до подальшого погіршення екологічного стану та здоров'я народу України.

По-третє, треба мати на увазі, що сьогодні без певної професійної підготовки, без організації спеціальних екологічних підрозділів прокуратури, міліції та СНБ не може бути якісного виконання «Закону про охорону навколишнього природного середовища». Розвиток науки та техніки призвів до того, що екологічне злочинство здатне діяти сьогодні на молекулярному та хромосомному рівні. Воно не відчувається раптово, а впливає непомітно, з часом. Хімічні, радіаційні, біологічні забруднення, накопичуючись, посилюють дію один одного і призводять до непередбачуваних захворювань, таких, як алопеція, СНІД, лейкемія, рак. З'явилася навіть ціла низка суто екологічних захворювань. Отже, треба усвідомити, що підвищення професіоналізму в роботі міліції, прокуратури та СНБ з питань екології цілком випливає з необхідності розвитку нашого суспільства. До речі, європейські держави давно вже мають такі підрозділи. У Відні ефективно діє екологічна поліція, у Франції — атомна прокуратура, у США екологічна безпека є необхідною частиною національної безпеки, навіть у ЦРУ є спеціальний підрозділ екологічної розвідки.

Яке коло питань має вирішувати екологічний підрозділ Служби національної безпеки України? Насамперед, запобігання можливим так званим максимальним проектним аваріям на великих промислових підприємствах. Особливо на АЕС, ТЕС, ГЕС, запобігання транспортним катастрофам, хімічному, радіаційному, токсичному та біологічному забрудненню питної води, повітря, продуктів харчування, які можуть призвести до загибелі великої кількості людей та завдати великої шкоди державі. З розвитком ринкової економіки та розповсюдження спільних підприємств треба попереджати проникнення на Україну з-за кордону небезпечних в екологічному відношенні технологій та посилити нагляд за екологією світу, особливо сусідніх держав, бо навколишнє середовище не має кордонів.

Не треба переконувати, що інформація з цих питань, яку матиме екологічна служба СНБ, буде більш глибокою, повною, здебільш секретною та такою, яку не зможе здобути жодна інша державна структура. Бо ця інформація буде здобута завдяки тісній співпраці всіх без винятку підрозділів СНБ. Не треба й говорити про те, що доцільність рішення багато в чому залежить від повної та точної інформації. Сьогодні всі розуміють, що ще одного Чорнобиля Україна не витримає. Важко навіть уявити, що з нами може статись, якщо, не дай Боже, прорве, наприклад, греблю Кременчуцької ГЕС, коли перша хвиля знесе 6 блоків-мільйонників Запорізької АЕС? Крім того не слід забувати, що сьогодні в руках злочинця навіть декілька грамів дуже отруйної речовини може раптово знищити мільйони людей.

Цілком зрозуміло, що для того, щоб уникнути перевищення влади, треба розробити Закон про Службу національної безпеки України, в якому передбачити підпорядкування СНБ президенту з контролем з боку Верховної Ради та обласних Рад України.

На завершення треба додати, що в зв'язку з тим, що саме сьогодні вирішується питання щодо структури Служби національної безпеки України, треба подбати про створення окремого екологічного підрозділу СНБ, технічного обладнання, забезпеченого високопрофесіональними кадрами, відкритого для співпраці з громадськістю.

Незалежна, вільна, демократична Україна повинна позбутись екологічної хвороби якнайшвидше. На варті життя та здоров'я народу України ми повинні поставити цілісну систему екологічної безпеки.

Анатолій ЗОЛОТУХІН, заступник голови Української екологічної асоціації «Зелений світ».

«ПРИШВАРТУВАЛИСЯ»...

Під таким заголовком у «Голосі України» за 24 травня ц. р. було надруковано мій фотодиптих. Ці знімки зроблені три роки тому на так званій «Зеленій стоянці», що поблизу Черкас. На них зображено, як там «швартуються» канатами до дерев великі туристичні теплоходи.

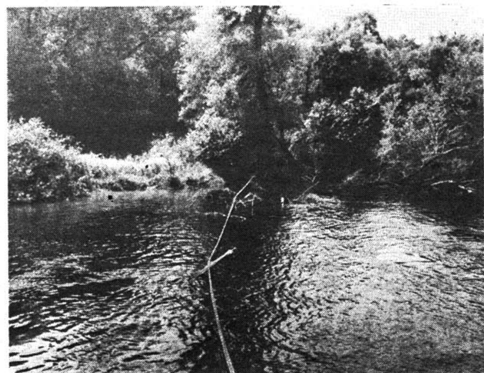
І ось нещодавно на теплоході «Маршал Рибалко» знову довелося відвідати «Зелену стоянку». Картина та ж. Гнітюча. Теплохід пришвартувався до плавучого понтона, а також до живих дерев. Понтон у свою чергу теж «пришвартований» до дерев. Але вже не канатами (як теплохід), а металевими тросами. До того ж, дякуючи рухомості понтона, виникає велика небезпека для здоров'я туристів, бо вони змушені ризикувати. (На одному з цих фотознімків читачі мають можливість бачити, як добрих півтори години витягували усією туристичною громадою трап, який звалився на дно ріки тільки тому, що понтон надто плавучий).

І що ж? Щоб відповісти на це запитання, я зателефонував директору «Укртурфлоту» О. Литвинову. Олександр Федорович, вислухавши суть проблеми, однозначно визначив — те, що тепер коїться на «Зеленій стоянці», просто неподобство, і запевнив: найближчим часом тимчасова стоянка буде впорядкована.

Хочеться вірить. А поки, як бачимо на фото, зашморг на шиї природи затягується.

Олекса ВАЩЕНКО.

Фото автора.

АТОМНІ ГУБИТЕЛІ

Дві третини дніпровської води забруднено промисловими стоками. Не в кращому стані й інші наші річки. Державні установи охорони водного середовища України здебільшого пропонують окремі заходи для збереження водних ресурсів. Співробітники науково-виробничого об'єднання «Ріка» Українського товариства охорони природи вважають, що у такий спосіб проблеми не вирішити.

— Насамперед тому, що глобальні екологічні питання не розв'язати зусиллями однієї республіки, — говорить Іван Тимченко, директор НВО «Ріка». — Здавна люди оселялися в гирлах і басейнах річок. Поступово розвивали там промисловість, яка живилася цією ж водою. Згодом лінії адміністративних кордонів пройшли крізь ці басейни. А різні держави, зрозуміло, по-різному користуються однією і тією ж річкою. Ось приклад: на Київщині ліквідовується ЧАЕС, а в верхній частині басейну діють Курська і Смоленська атомні станції. Їхні викиди так чи інакше торкатимуться і нас. Вирішувати такі серйозні питання слід спільно з нашим північним сусідом.

— Отже, в подальшому слід укладати міждержавні угоди з охорони басейнів річок?

— Форми співробітництва можуть бути різні. Одна з них — створення на базі прикордонних місцевих Рад республік міжрегіональних управлінь, які б стежили за екологічним станом регіонів. До речі, тут не треба винаходити велосипед. У Німеччині, наприклад, з 1913 року такі функції виконує союз РУР Рейнського басейну.

— Ви пробували створити таку організацію в нас?

— Нині ми спільно з російськими колегами розробляємо схему природокористування для Десни. Це дуже важливо для Києва, адже місто щодобово використовує до мільйона кубометрів деснянської води. Тим паче Російський комітет водного господарства охоче йде на створення міжрегіональних екологічних структур.

— Чи передбачено вашою схемою порятунок малих річок?

— Звичайно. Адже вони живлять великі водойми. Колись Либідь давала життя Києву, а нині в неї щороку зливається 35 мільйонів кубометрів стічних вод, які згодом потрапляють у Дніпро. Таких річок на Україні тисячі. Тому наше об'єднання розробляє проект відродження Либеді, Віти, Шостки та інших в комплексі з додатковими екологічними заходами. Але без допомоги державних структур, які мають основні фонди, цю проблему вирішити дуже важко.

Інтерв'ю провів Володимир ТЕТЕРУК.

Олександр ЯКОВЛЄВ: «ТРЕБА З
«ЧЕРВОНЕ КО

Його називають одним із ідеологічних «хрещених батьків»-теоретиків того процесу, який увійде в нашу історію як перебудова. Він стояв біля її витоків і був генератором ідей. Сьогодні він пішов ще далі: зрозумів — те, що не підлягає ремонту, приречене на руйнування, а на його місці має вирости якісно нове. Перебудова для нього особисто — це період кар'єрних злетів і падінь, надій і сумнівів. Але — не розчарувань. Колишній член Політбюро ЦК партії, яка виштовхнула його як «зрадника», нинішній спеціальний радник Президента СРСР Олександр Яковлєв упевнений: країна, яка билася 70 років у лабетах історичного тупика, нарешті виходить на дорогу оновлення. Пропонуємо вам фрагменти зустрічі з ним делегатів останнього XXII з'їзду ВЛКСМ. Говорить О. Яковлєв:

— Я розумію, що сьогодні відбувається з молоддю, що домінує занепокоєна свідомість. Люди просто розгублені і не знають, як оцінювати ситуацію після путчу. Це стосується мене також. До серпневих подій я чітко усвідомлював, хто куди іде, куди прийде і чого хоче. Нині обстановка в країні і розстановка політичних сил різко змінилися, і в першу чергу психологічно. Відбувся певний історичний надлом. У Росії в усі часи був ворог, і за царя, і особливо останніми роками. І ми змушені були завжди за щось боротися. Це «за щось» завжди супроводжувалося «з кимось». Тому, коли сьогодні зник ворог, багато людей розгублені.

Мене насторожує те, що навіть у стані демократів, коли зник спільний ворог, з'явилися розбіжності і пошуки ворогів. Це дуже небезпечно, бо я не переконаний, що з перемогою демократії у серпні можливість нового перевороту усунуто безповоротно. Ні. Бо реальні соціальні інтереси старих сил залишаються майже недоторканними, як залишаються і старі структури. Те, що «вісімка» сидить у в'язниці, нічого не змінює: адже вони на когось спиралися. Причому на досить значні сили і були всього-на-всього їхньою верхівкою. Так, звичайно, керівники путчу розпорядилися своїми силами бездарно, і слава Богу. Але ж вони мали надію на армію, КДВ, партійний апарат, військово-промисловий комплекс, які залишаються й сьогодні. Хто гарантує нас від перегрупування цих сил і спроби все успішно повторити?

А як живуть сьогодні регіони? Адже й досі сильною є тенденція у всьому кивати на Центр, не бажаючи помічати того, що Центру цього практично вже нема. Хто, окрім Росії хіба що, в республіках сказав: «Товариші, панове, ми в себе відповідаємо за все». Всі чомусь остерігаються це говорити. Чому? Адже не можна говорити по-новому, а жити по-старому.

Сьогодні перед демократією постало досить жорстко головне завдання — навчитись управляти життям і відповідати за свої рішення. Інакше коли ми провалимося, то всі демократичні завоювання будуть відкинуті далеко назад. Нам треба перебороти і тенденції необільшовизму, і неспроможність розв'язувати проблеми, які ми ставимо перед суспільством.

От сьогодні триває «перетягування каната» між законодавчою і виконавчою владами. Для цього є реальні причини, бо із самого початку було взято помилковий курс на гасло «Вся влада — Радам!» Це — всього-на-всього гасло. Давайте поміркуємо, що означають слова «Вся влада — Радам!» Яким Радам? Звичайно, вони відіграли визначну очищувальну роль у нашому суспільстві. Але прагнення багатьох діячів Рад — бути знавцем усього, від каналізації до космосу. Я не жартую: оголосила ж Краснопресненська райрада Москви своєю власністю надра і небеса над територією району. Я подумав, що там зібралися депутати з надзвичайно розвинутим почуттям гумору, але з'ясувалося, що їхня заява — це цілком серйозно.

І виникла суперечність між законодавчою, виконавчою і судовою владами, рівноваги між ними не було. Тому сьогодні потрібно визначити межі кожної форми влади. Ради мають бути скорочені і з чітко визначеними функціями. Не можна допускати, щоб законодавці були на рівні сільради, навіть міста чи області. Законодавство — це прерогатива республіканських парламентів. Функції ж місцевих Рад можуть обмежитися, наприклад, фінансово-бюджетним розпорядженням, контролем, а виконавча влада хай виконує все інше і хай буде вона і компетентною, і висококваліфікованою. Цей етап треба проходити, причому вберегтися від спокуси задушити знову представницьку владу. Потрібна гармонія всіх трьох форм управління життям.

— Чи потрібний сьогодні центр влади і який він, на ваш погляд, має бути?

— Я вважаю, що потрібний. Є практична сторона цієї справи. Ми повинні бути державою, так би мовити, однієї кнопки. Адже ми — велика ядерна держава і з цим жартувати не можна. Особливо з огляду на те, що один блок ЧАЕС став загрозою для всього людства. А що може зчинити одна атомна бомба?! Це найбільш і турбує іноземців. Вони всі запитують: де буде ваша ядерна зброя? Це по-перше.

По-друге, енергетика. За нашої технічної культури ми повинні керувати нею централізовано.

По-третє, комунікації. Ми перебуваємо на порозі всесвітньої телефонізації, всесвітнього радіозв'язку. Нас просять японці, південні корейці, німці вивести на наших ракетах супутники, які обслуговували б увесь світ.

По-четверте, наші міжнародні зобов'язання, які треба виконувати, екологія, над якою має бути єдиний контроль.

Ще одна проблема — єдина грошова валюта, яка зберігається, незважаючи на спроби окремих республік запровадити свої грошові одиниці. Як на мене, економічну основу для власної валюти має тільки Росія. І правильно сказав хтось із економістів, що коли кожна республіка допустить безконтрольну емісію, то тягар інфляції впаде на всі інші республіки. Чого варте тільки дев'ятиразове збільшення в цьому році грошової емісії Україною?!

Адже навіть у Штатах є єдиний долар, але кожний штат має на ньому свій знак. Для чого? Щоб Центральний емісійний банк США міг контролювати емісію в кожному штаті, яка відразу стає боргом саме цього штату, а не всіх інших.

Тож і вважаю, що сьогодні кожна республіка може мати свій знак на карбованці, але повинна за нього й відповідати, і кожна республіканська емісія таких грошей має стати її боргом. Так, як записано в пропозиціях Г. Явлинського.

А політичний центр має бути координаційним органом і ще деякий час може зберігатися і єдиний парламент, і якісь інші керівні органи.

— Чи не здається вам, що із зникненням КПРС у нас запанувала демократична однопартійність. З ким, наприклад, буде конкурувати Рух демократичних реформ, а з ким співпрацювати?

— Ми будемо співпрацювати з усіма демократичними течіями і партіями, які цього захочуть. Але Рух демократичних реформ ми розглядаємо не тільки як співпрацю з демократичними партіями, скажімо М. Травкіна чи О. Руцького, якщо йому вдасться щось створити, а й із громадськими течіями, з тією ж Науково-промисловою спілкою чи Спілкою підприємців.

А як виступатимемо на виборах, то вже доведеться домовлятися: чи-то єдиним блоком, чи-то окремими партіями. Але в будь-якому разі наш Рух наполягатиме на виборах за партійними списками. Щоб кожний депутат знав і відчував за собою відповідальність: виборці віддали йому голоси, орієнтуючись на певні його погляди і програму.

А конкуренти, вважаю, у нас знайдуться. Це, можливо, та ж компартія, яка може відродитися в якомусь іншому вигляді. І особисто я не був би проти такої конкуренції з відновленою компартією. Є, крім того, демократичні, соціалістичні, соціал-демократичні партії в республіках. Ми не збираємося об'єднуватися з «Демросією», але збираємося з нею співпрацювати. Як виходитимемо на вибори, підкаже час. Можливо, окремими списками, можливо, десь окремими, а десь і спільними.

— Ви стояли біля витоків перебудови. Чи задовольняють вас сьогодні її результати?

— В цілому, якщо говорити про загальний вектор руху нашої країни, то я більш ніж задоволений. Я такого не чекав, бо сподівався, що процес відбуватиметься набагато повільніше. Я думав, що матиме місце нікому не потрібне вдосконалення старого механізму, спроби полагодити старий годинник, замінити якусь пружинку чи стрілку. З цього нічого не вийшло, зате на цій базі відбувся перехід до нової якості нашого суспільства.

Зате я зовсім не задоволений практичними результатами перебудови. Я не впевнений, що не можна було уникнути тих економічних труднощів, які ми маємо сьогодні. Звичайно, якісь ускладнення мали б бути, але ж не такого масштабу, як сьогодні. Візьмемо ті ж кооперативи. Ідея чудова, а на практиці їх перетворили в засіб перекачування грошей із безготівки в готівку. Збільшилася грошова маса, яка буквально поглинула товари, і почалася економічна вакханалія.

Робилося все, я говорив це скрізь, на Політбюро також, якось наполовину, все озиралися, мовляв, не можна форсувати, не зрозуміють тощо. Уряд СРСР був сформований представниками військово-промислового комплексу, тієї самої затратної економіки, вони й гальмували всі інші процеси.

Потрібно сьогодні йти рішуче, зняти всі обмеження на шляху до ринку.

— Чи потрібний сьогодні загальнонаціональний молодіжний рух?

— Щодо загальнонаціонального молодіжного руху я маю великі сумніви. Але потрібна співдружність молоді, співпраця між її організаціями в культурі, освіті, духовній сфері. І не тільки в межах колишнього Союзу, а й на європейській, світовій арені. Молодь має подавати приклад світового співробітництва і назавжди покінчити з тим протистоянням, яким займалося наше покоління. Епоха, коли люди хапалися за пістолети, має відійти в небуття.

Молодь має сама відвоювати своє місце в суспільстві, і структури влади навряд чи допоможуть вам у цьому процесі. Допомога молоді з боку влади й раніше була ілюзією, а сьогодні й узагалі про єдину молодіжну політику, серйозно підтримувану владою, годі й говорити. Це утопія така сама, як, наприклад, єдина сільськогосподарська політика в різних селах, де різні кліматичні умови.

— Сьогодні багато розмов про єдиний економічний простір. Можливо, потрібен і єдиний інформаційний простір, щоб далі розвивати гласність?

— Так
гнати люд
ках у по
інформац
триває еп
обмін нек
у нас три
вали. А
цьому пл
будемо в
товари, а
І взагалі
нові світу

А колі
що ближ
вважаю,
все, щоб
податки,
слуги зв'
ли нашу
слова. А
вигадала
відпускат
зях ще т
на папір
та — зр
да демок
тримала
і замо
риклад,
годовува
бом. «Оп
який не
відсотків

де», я.
відсоткі
оборони
платити
Наказ в
нал жи
вотіють
такі вид
ская пр
з таким
як їм в
пресі т
жавним
раду СР
ти пи

**—
ральним
народу?**

— Я
зору, ц
пала о
ває важ
лядів н
цінност
щось п
сується
не треб
мірної
діння
почала
бе в ос
її особ

Звич
чинност
на. Ал
більше
ці. Ме
хтось з
сунути
за Ста
раль, а
тів вон
раль б
на рад
сила н
не те
лі»...

**—
секрета**

—
ному
що вс
багато
нести

триває «пере-
та» між законавчою вла-
є реальні
самого почат-
помилковий
«Вся влада —
всього-на-всьо-
поміркуємо,
слова «Вся
» Яким Ра-
вони відігра-
очищувальну
суспільстві.
багатьох дія-
значцем усьо-
нції до космо-
ологосила ж
ська райрада
власністю над-
територією
мав, що там
з надзвичайним почуттям
сувалося, що
цілком сер-
перечність між
виконавчою і
рівноваги
. Тому сьо-
визначити ме-
влади. Ра-
скорочені і з

Ще одна проблема — єдина грошова валюта, яка зберігається, незважаючи на спроби окремих республік запровадити свої грошові одиниці. Як на мене, економічну основу для власної валюти має тільки Росія. І правильно сказав хтось із економістів, що коли кожна республіка допустить безконтрольну емісію, то тягар інфляції впаде на всі інші республіки. Чого варте тільки дев'ятиразове збільшення в цьому році грошової емісії Україною?!

Адже навіть у Штатах є єдиний долар, але кожний штат має на ньому свій знак. Для чого? Щоб Центральний емісійний банк США міг контролювати емісію в кожному штаті, яка відразу стає боргом саме цього штату, а не всіх інших.

Тож і вважаю, що сьогодні кожна республіка може мати свій знак на карбованці, але повинна за нього й відповідати, і кожна республіканська емісія таких грошей має стати її боргом. Так, як записано в пропозиціях Г. Явлинського.

— Ви стояли біля витоків перебудови. Чи задовольняють вас сьогодні її результати?

— В цілому, якщо говорити про загальний вектор руху нашої країни, то я більш ніж задоволений. Я такого не чекав, бо сподівався, що процес відбуватиметься набагато повільніше. Я думав, що матиме місце нікому не потрібне вдосконалення старого механізму, спроби полагодити старий годинник, замінити якусь пружинку чи стрілку. З цього нічого не вийшло, зате на цій базі відбувся перехід до нової якості нашого суспільства.

Зате я зовсім не задоволений практичними результатами перебудови. Я не впевнений, що не можна було уникнути тих економічних труднощів, які ми маємо сьогодні. Звичайно, якісь ускладнення мали б бути, але ж не такого масштабу, як сьогодні. Візьмемо ті ж кооперативи. Ідея чудова, а на практиці їх перетворили в засіб перекачування грошей із безготівки в готівку. Збільшилася грошо-

— Так. Ми повинні наздогнати людство у двох напрямках у постіндустріальному й інформаційному. Сьогодні триває епоха інформації, йде обмін нею, а не товарами, як у нас тривалий час стверджували. А далі буде для нас у цьому плані ще гірше. Ми будемо возити один одному товари, а світ — інформацію. І взагалі я вважаю, що в основі світу лежить інформація.

А коли говорити про те, що ближче до життя, то я вважаю, що потрібно зробити все, щоб економіка, надмірні податки, ціни на папір, на послуги зв'язківців не задушили нашу гласність і свободу слова. Адже всі ці «удавки» вигадала стара влада: ціни відпускати у всіх інших галузях ще тільки збираються, а на папір уже відпустили. Мета — зробити все, щоб молода демократична преса не витримала цього випробування і само[illegible]. «Сво[illegible]к, наприклад, [illegible]ртійну [illegible]у, «підгодовували» тим же роздрібом. «Огоньку», наприклад, який не подобається, дали 5 відсотків роздрібу, а «Прав-

що вони не зайняли чіткої позиції під час путчу. Вони говорять: через колегіальність прийняття рішень ми сперечалися, що робити. А потрібні були в той час не суперечки, а дії, відмежування від позицій путчистів. Я звернувся до комуністів: або ви відмежовуєтесь, або загине партія. Так і вийшло: партія сама себе «розстріляла». Адже зовсім іншим було б ставлення до КПРС, коли члени Політбюро прийшли б на мітинг чи на Луб'янку, засудили б переворот, зняли б із себе обов'язки секретарів ЦК, подали б у відставку. А сьогодні ніхто не знає, про що вони там говорили і радилися...

— Інтереси яких класів має відбивати сьогоднішня політика нашої держави?

— Усіх. Інтереси народу, а не класів. Бо відбивати інтереси якихось певних класів це означає дискримінувати інші.

— Чому ми весь час порівнюємо себе з Америкою? Адже колись ми були рівними...

— Ну, рівними з Америкою чи випереджали її, та-

ментські партії відкрито фінансують свої молодіжні організації і проводять свої рішення про це через парламент. Прямо чи через якісь фонди фінансуються й організовані молодіжні рухи за кордоном, навіть якщо вони не є молодіжними групами якихось партій.

— Ваше ставлення до виділення в 1991 році 97 мільярдів карбованців, третини нашого бюджету, на оборону?

— Я завжди вважав, вважаю і вважатиму, що однією з наших бід є величезні витрати на військову справу. Причому в основному витрати безглузді, на якісь програми, які, з часом з'ясовується, нікому не потрібні і шкідливі.

Чи потрібна нам армія? Безперечно, потрібна. Невелика, мобільна, боєздатна, 2,5—3 мільйони чоловік разом з прикордонниками, чисельність якої має невпинно скорочуватися на шляху просування до загального миру.

Військові витрати треба скорочувати. Візьміть хоча б

— А ви
хоча б оди
б я «актив
лізм чи/
цей випад
кілька рок
що не зна
не розумі
лізм і що
не розумі
завжди го
вати норма
суспільство
зав, що ри
тільки кап
його? А са
Це неправ
— це меха
а не ознам
но-політич
ст він задо
Якщо хтос
будувати
ласка. Я
говорити,
вільнити
Кому-кому
збереглися
у, потріб
закінчити
перечку:
лізм. Каж
це погано,
. А чому

— Хто
помилки

— Пре
жаль, ми

— Як
відроджен
нею і до
ликодерж

— Я ка
ник будь-
розгнузда
бо вони в
гу до вир
їх сповід
бути прот
сії? Її іст
прекрасна
торія буд
ду. Не тр
очі тезою
Хто кого
мо і пора
для будь-
на розі і
— храни
цінностей
ків, найб
найрозум
го, це
вільно пр
нація, ал
ливості і
ковість.

— Як
події на
же, треба

— Сьо
цього не
ні зробив
перше, т
були обр
за партій
друге, ця
ний скла

— А
заяви Б.
ляд корд
захстано
в цьому
його шов

— Я
би ніколи

— Ви
відставку
чення М
путчу ви
ву повер
нився у
самому
йому пов

— Я
коли поча
зуча кон
міг прац
моральн
за те, щ
знав, що
вигляді,

сандр
лєв:

«ТРЕБА ЗУПИНИТИ ЧЕРВОНЕ КОЛЕСО»...

Точка зору

ними функція-
допускати, щоб
були на рівні
міста чи об-
давство — це
республіканських
функції ж міс-
чуть обмежити-
фінансово-бюд-
озпорядженням,
виконавча влада
все інше і хай
компетентною, і
кованою. Цей
виходити, приче-
від спокуси за-
представницьку
гармонія всіх
правління жит-

отрібний сьогодні
і яким він, на
має бути?

, що потріб-
чна сторона ці-
повинні бути
так би мовити,
. Адже ми —
держава і з
не можна.
гляду на те, що
АЕС став загро-
людства. А що
одна атомна
айбільш і турбує
вісі запиту-
ваша ядерна
-перше,
енергетика. За
ної культури ми
вати нею центра-
комунікації. Ми
на порозі все-
ефонізації, все-
ів'язку. Нас
, південні ко-
нники на наших
тники, які обслу-
весь світ.
наші міжна-
зання, які треба
екологія, над
ти єдиний конт-

А політичний центр має бути координаційним органом і ще деякий час може зберігатися і єдиний парламент, і якісь інші керівні органи.

— Чи не здається вам, що із зникненням КПРС у нас запанувала демократична однопартійність. З ким, наприклад, буде конкурувати Рух демократичних реформ, а з ким співпрацювати?

— Ми будемо співпрацювати з усіма демократичними течіями і партіями, які цього захочуть. Але Рух демократичних реформ ми розглядаємо не тільки як співпрацю з демократичними партіями, скажімо М. Травкіна чи О. Руцького, якщо йому вдасться щось створити, а й із громадськими течіями, з тією ж Науково-промисловою спілкою чи Спілкою підприємців.

А як виступатимемо на виборах, то вже доведеться домовлятися: чи-то єдиним блоком, чи-то окремими партіями. Але в будь-якому разі наш Рух наполягатиме на виборах за партійними списками. Щоб кожний депутат знав і відчував за собою відповідальність: виборці віддали йому голоси, орієнтуючись на певні його погляди і програму.

А конкуренти, вважаю, у нас знайдуться. Це, можливо, та ж компартія, яка може відродитися в якомусь іншому вигляді. І особисто я не був би проти такої конкуренції з відновленою компартією. Є, крім того, демократичні, соціалістичні, соціал-демократичні партії в республіках. Ми не збираємося об'єднуватися з «Демросією», але збираємося з нею співпрацювати. Як виходитимемо на вибори, підкаже час. Можливо, окремими списками, можливо, десь окремими, а десь і спільними.

ва маса, яка буквально поглинула товари, і почалася економічна вакханалія.

Робилося все, я говорив це скрізь, на Політбюро також, якось наполовину, все озиралися, мовляв, не можна форсувати, не зрозуміють тощо. Уряд СРСР був сформований представниками військово-промислового комплексу, тієї самої затратної економіки, вони й гальмували всі інші процеси.

Потрібно сьогодні йти рішуче, зняти всі обмеження на шляху до ринку.

— Чи потрібний сьогодні загальнонаціональний молодіжний рух?

— Щодо загальнонаціонального молодіжного руху я маю великі сумніви. Але потрібна співдружність молоді, співпраця між її організаціями в культурі, освіті, духовній сфері. І не тільки в межах колишнього Союзу, а й на європейській, світовій арені. Молодь має подавати приклад світового співробітництва і назавжди покінчити з тим протистоянням, яким займалося наше покоління. Епоха, коли люди хапалися за пістолети, має відійти в небуття.

Молодь має сама відвоювати своє місце в суспільстві, і структури влади навряд чи допоможуть вам у цьому процесі. Допомога молоді з боку влади й раніше була ілюзією, а сьогодні й узагалі про єдину молодіжну політику, серйозно підтримувану владою, годі й говорити. Це утопія така сама, як, наприклад, єдина сільськогосподарська політика в різних селах, де різні кліматичні умови.

— Сьогодні багато розмов про єдиний економічний простір. Можливо, потрібен і єдиний інформаційний простір, щоб далі розвивати гласність?

де», я[illegible]ила се[illegible], — 60 відсотків. Або Міністерство оборони видає наказ передплатити «ручний» журнал. Наказ виконали, і такий журнал живе, а всі інші ледь животіють. Це ж абсурд, коли такі видання, як «Комсомольская правда» чи «Известия» з такими тиражами гадають, як їм вижити. Демократичній пресі треба допомагати державними дотаціями. На Держраду СРСР планується винести пи[illegible]ня допо[illegible]и пресі.

— Що нам робити з моральним занепадом нашого народу?

— Я не поділяю тієї точки зору, що наша мораль занепала остаточно. Просто триває важкий процес зміни поглядів на життя і переоцінки цінностей. А коли людина щось переоцінює, то це стосується і питань моралі. Але не треба робити з цього надмірної трагедії. Хіба це падіння нравів, коли людина почала вільніше поводити себе в особистому житті? Це — її особиста справа.

Звичайно, зростання злочинності — справа неприємна. Але це зростання — не більше, ніж у тій же Америці. Мені навіть здається, що хтось знову намагається підсунути нам тезу: мовляв, он за Сталіна була висока мораль, а сьогодні за демократів вона впала. Та хіба то мораль була, коли одна половина радянського народу доносила на другу? Ні, тут щось не те з цим «падінням моралі»...

— Що ви знаєте про долю секретарів ЦК КПРС?

— Вони сьогодні в складному становищі. І не тому, що всі вони — погані люди, багато з них ще могли б принести користь країні, а тому,

кого не було, на жаль, ніколи. Це я кажу не тому, що збираюся її вихваляти. Я неодноразово бував у США, вчився, але жити там не зміг би.

Я не думаю, що ми повинні будувати у себе чийсь спосіб життя, англійський чи французький. Ми повинні будувати свій спосіб життя. Адже у нас є свої тисячолітні традиції культури, духовності. Від цього ми нікуди не дінемося, та й не треба нікуди діватися. Переборовши ці економічні труднощі, ми повернемо людські відносини. Не можна ж стверджувати, що їх ніколи не було. Я пригадую свою юність, школу, яку я закінчив у 1941 році. У нас така дружба була, що ми й досі збираємося, хто залишився живим. У цьому році, правда, путч завадив: 19 серпня вже й машина стояла напоготові, щоб відвезти мене до Ярославля на чергову зустріч. Були радості, було щастя, і нам потрібно тільки повернути почуття людської самоповаги, і все буде гаразд.

— Кажуть, що Рух демократичних реформ збирається створювати власну молодіжну організацію. Це правда?

— Так, ми прагнемо створити власне молодіжне крило. Це є одним із п'яти наших головних завдань. А саме — підтримка молодіжних демократичних рухів. Як на мене, то це взагалі найголовніше завдання: якщо вдасться вивести на політичну арену демократично орієнтовану молодь, то з повним правом можна сказати, що життя не минуло даремно.

Крім того, я взагалі вважаю, що держава має фінансувати молодіжний рух, допомагати через якісь фонди, канали. Причому робити це законно, відкрито. Адже й за кордоном майже всі парла-

такий факт: у нас 6 чи 7 військових академій. Серед них — Академія хімічного захисту. Вже хімічну зброю повсюдно знищують, а у нас є академія... Пригадую такий випадок. На фронті, коли нас у 1942 році вивели на перепочинок, нам прислали лейтенанта запасу, і той, щоб покарати нас за невчасно заспівану пісню, наказав нам одягти протигази. А які в солдата протигази? Сумки, звичайно, були, але зберігали там нехитрий солдатський скарб, а не непотрібні нікому протигази. Загинув той лейтенант, звичайно, в першому ж бою. Вбитий у потилицю...

Я не кажу, що це добре. Наголошую на тому, що в армії має бути тільки необхідне їй. Військова реформа має пройти якнайшвидше.

— Ви збираєтесь особисто на себе брати відповідальність за моторошні експерименти над народом, які проводила повалена КПРС?

— Сьогодні не збираюся брати на себе ніякої відповідальності, бо не обіймаю ніякого відповідального поста. Це по-перше. По-друге, не я повалив КПРС, а вона мене виключила зі своїх рядів за три тижні до путчу. Не відповідати, а покаятися за минулі гріхи треба.

Крім того, я про це говорю вже останні п'ять років, нам необхідно покінчити з неорелігією, ідеологією боротьби. Нам не треба знову шукати ворога, а треба зупинити оте солженіцинське «червоне колесо», яке й досі страшно котиться нашими долями. Моя позиція така — треба покласти край боротьбі і практиці насильства.

— Спершу ви активно будували соціалізм, сьогодні активно будуєте капіталізм. То коли ви говорили правду?

...УПИНИТИ ...ЕСО»...

Точка зору

повинні наздо-
у двох напрям-
стріальному й
у. Сьогодні
нформації, йде
е товарами, як
час стверджу-
уде для нас у
це гірше. Ми
один одному
— інформацію.
жаю, що в ос-
ть інформація.
орити про те,
життя, то я
трібно зробити
міка, надмірні
а папір, на по-
дів не задуши-
ість і свободу
ві ці «удавки»
влада: ціни
сіх інших галу-
збираються, а
ідпустили. Ме-
все, щоб моло-
а преса не ви-
випробування
Сво... к, нап-
ну ...у, «під-
им же роздрі-
, наприклад,
ається, дали 5
рібу, а «Прав-
... сер...и, — 60
б Міністерство
наказ перед-
ний» журнал.
и, і такий жур-
сі інші ледь жи-
ж абсурд, коли
к «Комсомоль-
чи «Известия»
ажами гадають,
Демократичній
опомагати дер-
ціями. На Держ-
анується винес-
допс... и пресі.

**...м робити з мо-
...епадом нашого**

...ціляю тієї точки
...а мораль зане-
...о. Просто три-
...оцес зміни пог-
...тя і переоцінки
... коли людина
...ює, то це сто-
...нь моралі. Але
...ти з цього над-
...ії. Хіба це па-
... коли людина
...ше поводити се-
...му житті? Це —
...рава.

...зростання зло-
...справа неприєм-
...ростання — не
... тій же Амери-
...ть здається, що
...намагається під-
...езу: мовляв, он
...була висока мо-
...дні за демокра-
...а. Та хіба то мо-
...ли одна полови-
...го народу доно-
...у? Ні, тут щось
...падінням мора-

**...знаєте про долю
...к КПРС?**

...ьогодні в склад-
...щі. І не тому,
... — погані люди,
...це могли б при-
... країні, а тому,

що вони не зайняли чіткої позиції під час путчу. Вони говорять: через колегіальність прийняття рішень ми сперечалися, що робити. А потрібні були в той час не суперечки, а дії, відмежування від позиції путчистів. Я звернувся до комуністів: або ви відмежовуєтесь, або загине партія. Так і вийшло: партія сама себе «розстріляла». Адже зовсім іншим було б ставлення до КПРС, коли члени Політбюро прийшли б на мітинг чи на Луб'янку, засудили б переворот, зняли б із себе обов'язки секретарів ЦК, подали б у відставку. А сьогодні ніхто не знає, про що вони там говорили і радилися...

— Інтереси яких класів має відбивати сьогоднішня політика нашої держави?

— Усіх. Інтереси народу, а не класів. Бо відбивати інтереси якихось певних класів це означає дискримінувати інші.

— Чому ми весь час порівнюємо себе з Америкою? Адже колись ми були рівними...

— Ну, рівними з Америкою чи випереджали її, такого не було, на жаль, ніколи. Це я кажу не тому, що збираюся її вихваляти. Я неодноразово бував у США, вчився, але жити там не зміг би.

Я не думаю, що ми повинні будувати у себе чийсь спосіб життя, англійський чи французький. Ми повинні будувати свій спосіб життя. Адже у нас є свої тисячолітні традиції культури, духовності. Від цього ми нікуди не дінемося, та й не треба нікуди діватися. Переборовши ці економічні труднощі, ми повернемо людські відносини. Не можна ж стверджувати, що їх ніколи не було. Я пригадую свою юність, школу, яку я закінчив у 1941 році. У нас така дружба була, що ми й досі збираємося, хто залишився живим. У цьому році, правда, путч завадив: 19 серпня вже й машина стояла напоготові, щоб відвезти мене до Ярославля на чергову зустріч. Були радості, було щастя, і нам потрібно тільки повернути почуття людської самоповаги, і все буде гаразд.

— Кажуть, що Рух демократичних реформ збирається створювати власну молодіжну організацію. Це правда?

— Так, ми прагнемо створити власне молодіжне крило. Це є одним із п'яти наших головних завдань. А саме — підтримка молодіжних демократичних рухів. Як на мене, то це взагалі найголовніше завдання: якщо вдасться вивести на політичну арену демократично орієнтовану молодь, то з повним правом можна сказати, що життя не минуло даремно.

Крім того, я взагалі вважаю, що держава має фінансувати молодіжний рух, допомагати через якісь фонди, канали. Причому робити це законно, відкрито. Адже й за кордоном майже всі парламентські партії відкрито фінансують свої молодіжні організації і проводять свої рішення про це через парламент. Прямо чи через якісь фонди фінансуються й організовані молодіжні рухи за кордоном, навіть якщо вони не є молодіжними групами якихось партій.

— Ваше ставлення до виділення в 1991 році 97 мільярдів карбованців, третини нашого бюджету, на оборону?

— Я завжди вважав, вважаю і вважатиму, що однією з наших бід є величезні витрати на військову справу. Причому в основному витрати безглузді, на якісь програми, які, з часом з'ясовується, нікому не потрібні і шкідливі.

Чи потрібна нам армія? Безперечно, потрібна. Невелика, мобільна, боєздатна, 2,5—3 мільйони чоловік разом з прикордонниками, чисельність якої має невпинно скорочуватися на шляху прощування до загального миру.

Військові витрати треба скорочувати. Візьміть хоча б такий факт: у нас 6 чи 7 військових академій. Серед них — Академія хімічного захисту. Вже хімічну зброю повсюдно знищують, а у нас є академія... Пригадую такий випадок. На фронті, коли нас у 1942 році вивели на перепочинок, нам прислали лейтенанта запасу, і той, щоб покарати нас за невчасно заспівану пісню, наказав нам одягти протигази. А які в солдата протигази? Сумки, звичайно, були, але зберігали там нехитрий солдатський скарб, а не непотрібні нікому протигази. Загинув той лейтенант, звичайно, в першому ж бою. Вбитий у потилицю...

Я не кажу, що це добре. Наголошую на тому, що в армії має бути тільки необхідне їй. Військова реформа має пройти якнайшвидше.

— Ви збираєтесь особисто на себе брати відповідальність за моторошні експерименти над народом, які проводила повалена КПРС?

— Сьогодні не збираюся брати на себе ніякої відповідальності, бо не обіймаю ніякого відповідального поста. Це по-перше. По-друге, не я повалив КПРС, а вона мене виключила зі своїх рядів за три тижні до путчу. Не відповідати, а покаятися за минулі гріхи треба.

Крім того, я про це говорю вже останні п'ять років, нам необхідно покінчити з неорелігією, ідеологією боротьби. Нам не треба знову шукати ворога, а треба зупинити оте солженіцинське «червоне колесо», яке й досі страшно котиться нашими долями. Моя позиція така — треба покласти край боротьбі і практиці насильства.

— Спершу ви активно будували соціалізм, сьогодні активно будуєте капіталізм. То коли ви говорили правду?

— А ви покажіть мені мій хоча б один виступ, у якому б я «активно будував соціалізм чи капіталізм». Отже, цей випадок не проти мене. Я й кілька років тому говорив, що не знаю, що таке соціалізм і що таке капіталізм. Я не розумію, що це таке. Я завжди говорив: треба будувати нормальне громадянське суспільство. Хто і коли сказав, що ринок — це ознака тільки капіталізму і тільки його? А саме за цією ознакою точаться сьогодні суперечки. Це неправильно. Адже ринок — це механізм дії економіки, а не ознака якогось суспільно-політичного ладу. І з'явився він задовго до капіталізму. Якщо хтось із вас збирається будувати капіталізм, то будь ласка. Я ж говорив і буду говорити, що нам треба вивільнити ініціативу людей. Кому-кому, а нам, у кого ще збереглися залишки феодалізму, потрібно раз і назавжди закінчити цю схоластичну суперечку: капіталізм чи соціалізм. Кажемо: капіталізм — це погано, а соціалізм — добре. А чому?

— Хто має відповідати за помилки Президента СРСР?

— Президент СРСР. І, на жаль, ми з вами.

— Як ви ставитеся до ідеї відродження Росії, і разом з нею і до появи рецидивів великодержавного шовінізму?

— Я категоричний противник будь-якого шовінізму чи розгнузданого націоналізму, бо вони ведуть у першу чергу до виродження нації, яка їх сповідує. Але як можна бути проти відродження Росії? Її історія прекрасна. Але прекрасна так само, як і історія будь-якого іншого народу. Не треба комусь тикати в очі тезою: ми вас годуємо. Хто кого годує, давайте сядемо і порахуємо. Це несолідно для будь-якої нації — стояти на розі і вигукувати, що вона — хранитель предковічних цінностей, стоїть біля витоків, найбільша, найсильніша, найрозумніша тощо. Крім того, це принизливо. Нехай вільно розвивається кожна нація, але без відтінку особливості і претензій на винятковість.

— Як відбилися серпневі події на діяльності Рад? Може, треба їх переобрати?

— Сьогодні чи негайно я цього не робив би, але навесні зробив би обов'язково. Поперше, тому, що старі Ради були обрані від округів, а не за партійними списками. Подруге, цього вимагає і якісний склад наших Рад.

— А як ви ставитеся до заяви Б. Єльцина про перегляд кордонів з Україною, Казахстаном? Чи не бачите ви в цьому прояв великодержавного шовінізму?

— Я таких заяв не робив би ніколи.

— Ви спершу подали у відставку з найближчого оточення М. Горбачова. Після путчу ви з Шеварднадзе знову повернулися. Щось змінилося у вашій позиції чи в самому Горбачові? Ви знову йому повірили?

— Я пішов у відставку, коли почала розвиватися повзуча контрреволюція. Я не міг працювати в обстановці морального путчу і ділити з тими людьми відповідальність за те, що вони робили. Я не знав, що путч буде в такому вигляді, як 19—21 серпня, але в тому, що він буде, був переконаний і писав про це. І я пішов. Більше того, відмовився увійти до Президентської ради і Державної ради.

А сьогодні повернувся, поперше, тому, що Горбачов сьогодні справді інший, більше схожий на себе 1985-87 років, болісно переживає те, що трапилось. Але сьогодні він потребує допомоги і з етичного боку відмовити йому в ній просто неможливо. Подруге, ви ж розумієте, що святе місце порожнім не буває, можуть прийти інші люди і знову можливі кадрові помилки. Я вже говорив це, повторюю й сьогодні: треба бути пильними і не допускати, щоб Горбачова знову оточила якась «шпана». Горбачов — людина імпульсивна. Попередня біда його не тільки в тому, що він оточив себе такими людьми, а в тому, що він був повністю відрізаним від об'єктивної інформації і заваленим цілеспрямованою дезинформацією. Адже що говорив Крючков своїм колегам по путчу, коли викликав їх на засідання 18 серпня? Що всі вони в списках демократів на знищення. Що 60 міністрів у списках на інтернування, і до цих дій уже готові бойовики демократів! Уже після путчу Горбачов якось сказав мені: «Коли б я повірив хоч частині того, що мені говорили про тебе, тим б уже давно сидів у в'язниці». Певно, так воно й було, хоча я й не знаю, що вони говорили йому про мене. Отака була дезинформація.

— А ви не думаєте, що події в Тбілісі, Баку, Вільнюсі були репетицією серпневих подій?

— Так, це було зрозуміло для більшості демократів, що ті події — маленькі чи більші репетиції. Тоді на заваді успіху путчистів став загальнодемократичний рух, але стверджувати, що ті події ініційовані КДБ, було неможливо. Усе могло бути дуже легко спростовано. Це сьогодні я, аналізуючи події Баку, Вільнюса, Фергани, Сумгаїта, ставлюся до них з підозрою і можу стверджувати: певно, не обійшлося без КДБ. Але це треба вивчити і довести з документами в руках.

— А хто буде активніше шукати нових ворогів: старше покоління чи молодь?

— Як на мене, це однаковою мірою стосується всіх поколінь. Якщо в старшого покоління це може бути викликано ностальгією за минулим, то серед молоді такі настрої можуть виникнути від надмірної емоційності, псевдоромантизму.

Особисто я перебуваю далеко не в ейфорії від перемоги демократії. Мене дуже непокоять ті мільйони, які голосували за Жириновського. Цей процес переростання національного відродження в націоналізм нічого, окрім крові, нашим народам не дасть. Дуже легко спровокувати людей закликом «наших б'ють». І знову закрутиться «червоне колесо». Цього не можна допустити!

Записав парламентський кореспондент «Голосу України»

Володимир СКАЧКО.

Москва — Київ.

Мене насторожує те, що навіть у стані демократів, коли зник спільний ворог, з'явилися розбіжності і пошуки ворогів. Це дуже небезпечно, бо я не переконаний, що з перемогою демократії у серпні можливість нового перевороту усунуто безповоротно. Ні. Бо реальні соціальні інтереси старих сил залишаються майже недоторканними, як залишаються і старі структури. Те, що «вісімка» сидить у в'язниці, нічого не змінює: адже вони на когось спиралися. Причому на досить значні сили і були всього-на-всього їхньою верхівкою. Так, звичайно, керівники путчу розпорядилися своїми силами бездарно, і слава Богу. Але ж вони мали надію на армію, КДБ, партійний апарат, військово-промисловий комплекс, які залишаються й сьогодні. Хто гарантує нас від перегрупування цих сил і спроби все успішно повторити?

Зате я зовсім не задоволений практичними результатами перебудови. Я не впевнений, що не можна було уникнути тих економічних труднощів, які ми маємо сьогодні. Звичайно, якісь ускладнення мали б бути, але ж не такого масштабу, як сьогодні. Візьмемо ті ж кооперативи. Ідея чудова, а на практиці їх перетворили в засіб перекачування грошей із безготівки в готівку. Збільшилася грошова маса, яка буквально поглинула товари, і почалася економічна вакханалія.

Робилося все, я говорив це скрізь, на Політбюро також, якось наполовину, все озиралися, мовляв, не можна форсувати, не зрозуміють тощо. Уряд СРСР був сформований представниками військово-промислового комплексу, тієї самої затратної економіки, вони й гальмували всі інші процеси.

ТАКІЙ РАДІ ЛЮДИ РАДІ

Не діждавшись республіканського Закону про пенсії, депутати Печерської районної Ради Києва на своїй сесії прийняли рішення про невідкладні заходи щодо соціальної підтримки малозабезпечених громадян — пенсіонерів, інвалідів, багатодітних сімей, дітей-сиріт.

У районі мешкає нині понад 4,5 тисячі киян — ветеранів війни і праці. Тим із них, хто одержує мінімальну за розміром пенсію, Рада вирішила щомісяця доплачувати суму, яка б разом із пенсією становила 170 карбованців. На це виділено з місцевого бюджету 427 тисяч карбованців. Крім того, з районного відділення Фонду милосердя асигновано 200 тисяч карбованців на одноразову грошову допомогу нужденним людям — на придбання ліків, безплатне харчування та ін.

Відомо: грошей у районі не так вже й багато. Але є підприємства, які мають можливість брати участь у благодійницькій справі. До них і звернулися депутати. Ряд трудових колективів прийняв рішення на добровільних засадах відраховувати Раді 2—3 відсотки своїх прибутків на соціальні потреби району.

Люди задоволені, що депутати піклуються про них. Такій Раді вони раді.

«МЕНІ Б ТРОШКИ ТЕПЛА...»

ТЯЖКА ДОЛЯ — САМОТНІСТЬ

Таких сумних очей, як у Михайла Агановського, я не бачив ні в кого. Погляд звернутий чи то в небо, чи то на позолочені пензлем осені дерева, а, може, ще кудись, про що знає лише він один. Одинокий. Мовчазний. Спустошений. І це в 39 років.

Медсестра Луцького будинку-інтернату для престарілих та інвалідів Галина Марчук розповіла, що тяжка недуга вже давно прикувала Михайла до коляски. Паралізовані в нього ноги і руки, нерозбірлива мова. Він щодня просить вивезти його у двір, або до вхідних дверей будинку, де годинами сидить... І чекає. Може, батько прийде? Його рідні живуть недалеко від Луцька, в селі, яке він так часто бачить у сні.

Таких самотніх багато. Молодих, літніх, зовсім старих.

У кімнаті № 12 познайомився з Євдокією Купріянівною Кирилюк. Жінці — 86 років. Тремтить у неї голос, коли розповідає:

— Родом я з села Хотова, що в Ківерцівському районі. В нас була велика сім'я. А в сорок четвертому році фашисти вбили трьох моїх братів, батька й мачуху. З того часу я й тиняюся по світу, притулку не можу знайти. Десятий рік живу в оцій кімнатці, смерті чекаю, а вона не спішить до мене...

Євдокія Купріянівна показала невеличкий клуночок. Розгорнула його. Сорочка, сукенка, хустина, рушники, простирадло, тюль. І невеличка ікона.

— Прийде остання година, то не хочу, щоб хтось мав клопіт, — сказала жінка. — Тут так роблять усі жінки, але вони соромляться про це розповідати.

У тринадцятій кімнаті живе подружжя Цюпків. Петрові Петровичу — 86 років, його дружині Євдокії Никифорівні — 75. Різними шляхами вони потрапили в цей будинок, тут познайомилися, а років чотири тому одружилися.

— Все було в нас, як у людей, — розповідає Євдокія Никифорівна. — Ми офіційно зареєстрували свій шлюб, у цей день адміністрація будинку нас тепло привітала, спекли для нас весільний коровай. Дякуємо за увагу. Нам тут добре. Є в нас телевізор, холодильник, ще б трошки здоров'я...

А в подружжя Соловйових з четвертої кімнати — свої клопоти. Їх недавно повідомили, що в місті Володимирі-Волинському, де вони раніше жили, готова для них однокімнатна кооперативна квартира. І люди, яким за вісімдесят, думають про новосілля. Свої пожитки в'яжуть у клуночки.

— Хочемо жити у своїй хаті. Що не кажіть, а в своїй найліпше, — ділиться думками Василь Єлизарович Соловйов. — Нам уже й ордер виписали...

Кілька годин я провів у будинку-інтернаті для престарілих та інвалідів, що розташований на околиці Луцька. Зовні нічого особливого, звичайна триповерхова будівля. Директор Анатолій Степанович Романюк розповів, що розрахований будинок на 225 чоловік. Мешкає тут 216 чоловік. Усі вони на повному державному утриманні.

— Труднощів у нас, хоч кому позичай, — скаржився директор. — Гроші маємо, допомагають нам деякі підприємства, а купити щось з одягу і взуття — проблема. Замок для дверей, ручку, цвяхи — все треба випрошувати, комусь плакатися...

Є тут медпункт, бібліотека, їдальня, великий актовий зал, перукарня, два рази на місяць приїжджає продовольчий магазин, у багатьох кімнатах стоять холодильники, телевізори, є душові. Навколо будинку — невеличкий фруктовий садок, в якому працюють самі мешканці. Звичайно, хто може і хоче. Вирощують свої овочі, фрукти. З деяких підприємств та шкіл Луцька приїжджають сюди учасники художньої самодіяльності, вітають із святами, іноколи виконують якесь господарське замовлення.

Одне слово, інвалід чи стара людина бачать тут хоч якусь увагу до себе. бо вдома нікому до них не було діла. У рідних, знайомих, сусідів, як це часто буває, — свої проблеми, клопоти, своє життя. Все бігом, бігом; ніколи оглянутися, а то й просто нема бажання допомогти іншому. Ось і виходить, що цей будинок став єдиним пристанищем для самотніх і хворих.

Їм хочеться не тільки матеріальної допомоги. Іноколи достатньо просто поговорити, вислухати наболіле.

...У кімнаті № 38, куди я зайшов, літня жінка Тетяна Федорівна Смирнова попросила мене прочитати листа, якого одержала від внучки Тані з Санкт-Петербурга. Коли я зупинявся на деяких нерозбірливих словах, то жінка сама мені їх підказувала. Було видно, що знає цього листа напам'ять, але приємно ще раз почути знайомі рядки, бо сама не може читати, болять очі. Вона дякує, що я прочитав листа, розповідає:

— Мій чоловік помер, потім Господь забрав сина, а я залишилася одна. Невістка як невістка, в неї своє життя, я не гніваюся. Внучка мені пише, що вже правнуків маю, так хочу їх побачити...

Над її ліжком висять фотографії чоловіка, сина, невістки, ікона Божої Матері.

— Мені б трошки тепла від рідних, я більш нічого в Бога не прошу...

Ой, люди, люди, які ж ми буваємо жорстокі! Які байдужі!

Ця бабуся (дуже просила не називати її прізвища: соромно, мовляв) понад двадцять років працювала дояркою в одному з волинських колгоспів. Болять у неї руки, ночами від того болю не спить. За сім років перебування в цьому будинку її ніхто не провідав жодного разу. А за працю вона має орден Трудового Червоного Прапора, кілька медалей, більше як десять різних похвальних грамот. Все це зберігає при собі. Чого ж варті ці «цяцьки», якщо рідний колгосп залишив свою ударницю в повній ізоляції. Бабусі соромно, а їм, як видно, анітрохи.

Знаєте, що я подумав, залишаючи будинок, в якому живе старість і калічність, де в коридорах з палочками сидять і стоять люди? Хоч як би тут було добре, хоч як би держава піклувалася про своїх підопічних, кожна людина повинна мати свою сім'ю, жити з рідними. Щоб взагалі не було таких сумних очей, які я бачив в Михайла Агановського.

Богдан БЕРЕКЕТА.

Луцьк.

З пошти

ПОЗА МЕЖАМИ МОРАЛІ

Шановна редакція!

Прочитав у вашій газеті замітку Юрія Доценка «Терпіння має межу» — про акцію хлопців-«афганців» у Харцизьку Донецької області, де вони, оголосивши голодовку, почали вимагати від місцевої влади пільгового надання їм усіляких благ. Яких саме — квартир, спецмагазинів, спецлікарень, позачергового придбання легкових авто, путівок на курорт чи чогось іншого — автор замітки не уточнює. Тому думаю, що замовчуючи ті вимоги, газета підтримує згадуваних «героїв». А дарма! Адже вони прагнуть увірвати в трудящих те, що для всіх є гострим дедефіцитом.

Чи не здається вам, що таких пільг прагнуть не стільки самі «афганці», як корумповані місцеві ради ветеранів війни і праці. Багато з них ще з брежнєвських часів утверджують принцип: «Один з сошкою, а семеро «ен» з ложкою». Під тим невідомим «ен» вони, певна річ, мають на увазі себе. Так було ще з тих післяреволюційних часів, коли в країні утверджувалися різні «наркомівські» та «відповідальнопрацівничі» дотації, «спецпайки» та ін.

Нині рух «ложківців» вочевидь омолоджується. Все частіше і настирливіше вимагають собі різних пільг молоді люди, багато з яких по-справжньому ще й не розпочинали ніякої суспільно корисної діяльності. От, скажімо «ветерани-афганці»... Які ж вони ветерани? Досі ветеранами вважалися ті, хто віддав певній сфері діяльності десятки років свого активного життя, приніс користь суспільству. А тут... Зрозуміло, юнаки, які внаслідок поранення чи захворювання в Афганістані стали інвалідами, потребують державної уваги і суспільного милосердя. Але ж подивіться: вимагають пільг переважно здоровані-молодики. Стало звичайним явищем, коли отакий молодик відштовхує у черзі дідуся з нагородами учасника Великої Вітчизняної війни і при цьому кричить: «Я теж воював!» І не хоче знати, як це аморально! І не зважає на те, що люди старшого покоління, захистивши від фашизму Батьківщину, потім ще десятки років трудилися у поті лиця, відбудовували наші міста і села, зводили заводи, ставили на ноги колгоспи, працювали увесь цей час без будь-яких пільг і спецпайків. І не влаштовували ні пікетів, ні голодовок, щоб увірвати собі побільше від громадського пирога.

Нині ж різні молоді «ветерани» вимагають собі особливих привілеїв в умовах різкого погіршення життя всього народу. Може, все-таки вони схаменулися б!

Сергій СИНЬОГУБ,
інженер.

Київ.

ЗНІМІТЬ З НИХ ЧОРНІ СОРОЧКИ!

Читаю листа Володимира Никандровича Шевченка, надісланого до «Голосу України» з Вінниччини, а перед очима постає трагічна билиця часів Великої Вітчизняної війни.

...Зима 1944 року. Корсунь-Шевченківська операція. У широкій долині поблизу села Квітки колона гітлерівців, намагаючись вирватися з оточення, нестримно пре на наші позиції. Здавалося, ніщо вже не може їх зупинити. І раптом з правого флангу, з-за лісосмуги, залунало стоголосе «Ура-а-а!», і в атаку на фашистів ринула лавина людей, одягнених у цивільне.

— Дивись, дивись, чорносорочечники! — захоплено вигукнув командир мінометної батареї, з яким ми удвох були на спостережному пункті. Ач, як дають! Молодці!

Бій був коротким, але тяжким. Багато полягло і наших, і ворожих солдатів. Гітлерівці не витримали, повернули назад.

Там, під Квітками, й довелося мені вперше почути це слово: «чорносорочечники». Потім, під час визволення України від німецько-фашистських загарбників, чув його часто. Мовилося воно про хлопців, які перебували на окупованій території, а після її звільнення були мобілізовані в Червону Армію. Нерідко їх не встигали переодягти у військове вбрання, як доводилося поспішати на передову. Так і йшли в бій у своїх домашніх чорних сорочках та батьківських фуфайках.

Юнаків, яким не було й сімнадцяти, тоді теж мобілізовували, але відправляли їх не в маршові фронтові роти, а в тил, у резервні запасні частини. Як справедливо наголошує у своєму листі В. Шевченко, доля цих хлопчаків, що народилися наприкінці 1926 — у 1927 роках, була особливо жорстокою. В період окупації України фашисти ешелонами вивозили їх на каторжні роботи до Німеччини, а тим, кому вдалося втекти чи сховатися, випало згодом пройти випробування солдатською муштрою у засніжених степах під Саратовом, пережити там голод і холод, пізнати нелегку працю на оборонних об'єктах, військових полігонах, вантажити, відправляти на фронт бойову техніку, снаряди, інші боєприпаси. Коли ж скінчилася війна — саме настав час їхньої так званої «строкової служби», отож і сталося, що віддали вони рідній армії по сім-вісім найкращих молодих років. І всі ці роки носили чорне тавро: «Був на окупованій території». Це ті, котрим пощастило тоді вижити. Бо багато з них там і повмирали від голоду та хвороб.

Ще один дописувач нашої газети — Микола Якович Пушкар — надіслав до редакції цілу паку матеріалів з Волині, де відбулося дві зустрічі колишніх юних новобранців, а нині вже сивих літніх людей. Моторошно читати їхні спогади, зокрема, розповіді про те, як у резервних військових таборах, що базувалися у Поволжі під Татищевим та Нікольським, вони майже щодня відвозили на імпровізований цвинтар своїх товаришів, які не витримували голодного існування, а їхніх рідних повідомляли: «Ваш син віддав життя за Батьківщину, похований з належною військовою шаною».

Тільки ж насправді тієї шани як не було, так немає й досі. І сьогодні тих з них, хто дожив до наших днів, не вважають офіційно ні ветеранами війни, ні ветеранами Збройних Сил. Ніби вони винні, а не держава, в тому, що тоді, в 1941-му, гітлерівці за короткий строк захопили всю Україну. І всім нам, її громадянам, десятки років навіть уже після війни доводилося писати в автобіографіях та різних анкетах: був чи не був на окупованій території.

Отож сьогодні цим сивим людям болить особливо. Адже вони й досі не реабілітовані морально і обділені матеріально. Ні визнання того, що вони ще малолітками захищали Батьківщину, ні пільг щодо пенсії, навіть щодо звичайних послуг у нинішньому нелегкому буденному житті. Мабуть, слід звернути на це увагу новоствореному Міністерству оборони республіки, Міністерству соціального забезпечення України, місцевим Радам народних депутатів. Час зняти з цих ветеранів «чорні сорочки»!

Володимир ЧЕРКАС.

Бліц-інтерв'ю

СКАЗАТИ ЧЕСНЕ СЛОВО ПРО НАРОД

Досі ми знали його як талановитого новеліста. І ось перший Всеукраїнський кінофестиваль відкрив нам Василя Портяка в новій творчій іпостасі — кіносценариста. У конкурсну програму увійшли два художні фільми, зняті за його сценарієм: «Меланхолійний вальс» і «Нам дзвони не грали, коли ми вмирали» (у співавторстві з Василем Герасим'юком).

Чи задоволений Василь Портяк режисерським осмисленням сценарної першооснови? Власне, з цього і почалася наша розмова.

— Мабуть, не зовсім етично говорити, тим паче, в ці фестивальні дні, наскільки я задоволений режисерським осмисленням моїх сценаріїв на екрані, — говорить Василь Портяк. — Але в усякому разі і «Меланхолійний вальс», і «Нам дзвони не грали...» відбулися як художні фільми. Так, можна говорити про їх вади, як і про достоїнства, але вони вже є в українському кінематографі. І я думаю, що для початку моєї сценарної роботи це не так уже й погано.

— Пригадую, на презентації фільму «Меланхолійний вальс» у Мінкультури України режисер-постановник Борис Савченко сказав, що він цією роботою хотів показати передусім шляхетність і висококультурність української нації, яку й досі дехто вважає «селючною» і «меншовартісною». Чи то режисерське трактування літературного матеріалу, чи така ідея вже була закладена в самому сценарії?

— Безперечно, це прочитувалось уже в сценарії. Бо без усвідомлення того, що ми надбали, що ми мали і маємо як нація культурна і європейська, мабуть, і не варто приступати до роботи. Тим паче, коли йдеться про такі тонкопсихологічні речі, як твори Ольги Кобилянської.

І я був дуже втішений одним епізодом, зв'язаним з цим фільмом. Коли літом минулого року ми показали «Меланхолійний вальс» у Коломиї...

— Перепрошую, то була прем'єра?

— Власне, так. І хоч ця робота демонструвалась у рамках першого Собору Української Духовної Республіки, ми хотіли показати наш фільм саме там, на Покутті. Бо той край межує з Буковиною, де, власне, жили, страждали і надіялись прообрази героїнь Ольги Кобилянської.

Але повернемось до самої прем'єри в Коломиї. Після перегляду до нас підійшла дуже шляхетна жінка з двома діточками, подякувала, розплакалась і сказала: «Боже, яка я рада, що ви показали те, що ми втратили, те, що в нас убивали століттями. Але, дякувати Богові, дорешти цього зробити не змогли». І то, зізнаюся, була для нас найбільша похвала.

— А сам задум сценарію, за яким знято фільм «Нам дзвони не грали, коли ми вмирали», виник, мабуть, не учора. Просто ще донедавна навіть мріяти не можна було, щоб показати партизанів з Української Повстанської Армії як героїв і страдників українського народу. За ідеологічними приписами то були «бандити», «вбивці», «запроданці»... І ось тільки майже через півстоліття ми віддаємо цим захисникам рідної землі належне.

— Я сам звідти родом, де відбувалися ці драматичні події. З гірського Верховинського району на Івано-Франківщині. І знаю про післявоєнну трагедію з розповідей батьків, знайомих, своїх односельців.

По суті, добре організовані сотні УПА діяли в горах, над Черемошем, до 1947 року. Потім були розбиті червоним військом, а ті, що зосталися живими, перейшли у глибоке підпілля, у так звані боївки. Власне, тоді і з'явилися серед них люди, які металися неприкаяно у передчутті близької смерті.

Ми з Василем Герасим'юком йшли від реальної однієї-другої життєвої історії про те, наскільки та зайшла влада жорстока і страшна, що вона навіть переможеному противникові не дає змоги здатися без трагічних наслідків для себе.

Ми напрацьовували свій творчий задум в процесі багатьох розмов, згадували почуте від своїх родичів, від своїх земляків — і так врешті-решт настав той момент, коли почав вимальовуватись уже знайомий вам сюжет.

— Хоч сам фільм гостросюжетним я б не назвав.

— То правда, він не належить до сюжетних, чи точніше — фабульних. Картина «Нам дзвони не грали...» мислилась нами в поетичному ряду — і ми передусім у цьому напрямку працювали.

— Справді, багато фрагментів фільму свідчать про режисерську реалізацію М. Федюком вашого сценарного задуму. Особливо — кінцівка кінострічки, коли головний герой — Петро — перебуває в якомусь ірреальному світі, наче поза часом і поза простором. По суті, сам шукає кулі, яка нарешті вкоротить його зневіру і страждання. Але, як на мене, режисеру-постановнику не вдалося зняти фільм єдиним стильовим почерком: подекуди отой поетичний психологізм, про який ви говорите, підміняється поетичним антуражем.

— Що є, то є. І частково це йде від огріхів драматургійних, а частково від того, що не завжди в процесі самих зйомок витримувався єдиний стиль.

— А якої думки про фільм сам глядач? Скажімо, в західних областях України, де все це не так давно відбувалося, де живе немало свідків та й учасників національно-визвольних змагань нашого народу?

— А ніяк. Бо він ще цього фільму не бачив. Якось так складається ситуація, що картина готова уже давно, а час прем'єри з різних причин переноситься.

Розмову вів
Володимир
КРАСНОДЕМСЬКИЙ.

Вітаємо!

У «СПОРТИВКИ»— НОВИЙ РЕДАКТОР

Позавчора на загальних зборах колективу редакції незалежної республіканської «Спортивної газети» було обрано нового редактора. Ним став 39-річний Дмитро Александренко. Протягом багатьох років він очолював відділ футболу популярного видання. І слід сказати, що Дмитро Дмитрович вміє не тільки талановито висвітлювати проблеми улюбленої народом гри, а й сам... вправний гравець — капітан футбольної команди журналістів «Пресинг».

Вітаючи Д. Александренка з обранням, сподіваємося, що під його керівництвом газета ще активніше боротиметься за незалежний спорт суверенної України, розширить коло своїх читачів.

Шахи

ЗА ПРИЗИ «ЗОЛОТОЇ ОСЕНІ»

Нещодавно харківські школярі-шахісти провели турнір, на який запросили гостей з інших регіонів України, а ще юних спортсменів з Азербайджану, Казахстану та Росії. Змагання мали поетичну назву «Золота осінь». Отож, у міському шахово-шашковому клубі суперечку за дошками вели 19 команд (по три юнаки і дівчини в кожній).

Серед хлопців найсильнішим виявився один з господарів. 15-річний кандидат у майстри спорту Олексій Середній. Почав він з шести перемог поспіль і лише в заключному, сьомому турі погодився на нічию з другим призером, 16-річним Ігорем Циганозим з міста Пушкіно (Московська область), який у підсумку набрав шість очок. Лише на пів-очка відстав від переможця і 17-річний харків'янин Владислав Тимченко. Він фінішував третім.

У турнірі дівчат перемогла студентка-першокурсниця Харківського університету Юлія Шабер — 6 очок з 7 можливих. На другому місці — другокурсниця Київського інженерно-будівельного інституту Олена Качер — 5,5 очка. Стільки ж і у третьої призерки, однієї з наймолодших учасниць — 13-річної школярки з Підмосков'я Олени Грачової.

У командному заліку головну нагороду здобула команда Київського інженерно-будівельного інституту, до якої, окрім Олени Качер, входили Артур Гейзерський, Олег Фінгерт та Володимир Артеменко.

На студентських канікулах наприкінці січня — початку лютого у Харкові пройдуть шахові змагання «Вільна Україна-92».

Павло УСЕНКО.

Харків.

У СТАНІ КОНКУРЕНТІВ

Футбол

Майбутній суперник футболістів київського «Динамо» по груповому турніру розіграшу Кубка європейських чемпіонів празька «Спарта» в національному чемпіонаті Чехо-Словаччини поки посідає четверте місце. З 12 поєдинків пражани виграли вісім і три програли. Але 48-річний наставник «Спарти» Душан Угрин і його підопічні гадають, що успішні виступи в престижному європейському турнірі стануть для колективу своєрідним допінгом.

Як повідомив нашу редакцію футбольний оглядач братиславського «Спорту» Петер Шурин, «Спарта» останнім часом, як і київське «Динамо», втратила цілу групу відомих майстрів. Вони виступають у різних клубах Європи. Але і нинішній склад чемпіона ЧСФР — бойовий і творчий. Чимало гравців захищають кольори національної збірної країни. Це воротар Павел Коуба (22 роки), захисник Іржі Новотний (21), півзахисники Іржі Нємец (25), Вацлав Нємечек (24) — найяскравіший гравець команди, Мартін Фрідек (22). Найдосвідченіший в колективі — захисник Петер Фрабець (29), який повністю виключив з гри нападаючого «Марселя» Папена. Петер — чудовий пенальтист. Добре одинадцятиметрові б'є ще й форвард Роман Куклета (27).

Нещодавно до «Спарти» повернулися: захисник Іржі Єслінек з «Хайдука» (Спліт), а з «Ейндховена» (Нідерланди) — відомий у Європі півзахисник, 33-річний Йозеф Хованець. Але обоє не мають права брати участі у матчах єврокубків нинішнього розіграшу.

І щоб закінчити розмову про «Спарту», кілька відомостей про цей клуб. Він заснований 1893 року. Чемпіон Чехо-Словаччини 1912, 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1925, 1926, 1927, 1932, 1936, 1938, 1939, 1944, 1946, 1948, 1952, 1954, 1965, 1967, 1984, 1985, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991 років. Семиразовий володар Кубка країни.

Торік, коли приїхав до Праги на матч Кубка кубків між місцевою «Дуклою» і київським «Динамо», то переконався, що наступний поєдинок у пражан особливого інтересу не викликає. В усякому разі жодної афіші, яка б рекламувала той двобій, в центрі міста не побачив. Спитав у свого колеги Павла Прохазки з «Чехословенського спорту», в чому річ? Він пояснив, що «Дукла» популярністю не користується. Інша річ — «Спарта» — улюблена команда пражан.

Виходячи з цього немає сумніву, що 11 грудня, коли «Спарта» прийматиме киян, то будуть і афіші, і переповнені трибуни стадіону «На Лєтні», які здатні вмістити 38 тисяч глядачів.

Тепер кілька слів про інших суперників динамівців. Португальська «Бенфіка» разом із «Вікторією», набравши по 16 очок, ділить 1—2 місця в національному чемпіонаті.

Дещо гірші справи у «Барселони», яка має 10 очок і посідає сьоме місце в чемпіонаті Іспанії. А лідирує там мадридський «Реал» — 17 очок.

Віктор БРАНИЦЬКИЙ.

Успішно грає в нинішньому сезоні капітан київських динамівців Ахрік Цвейба (праворуч).
Фото Миколи БОЧКА.

ПРИВІТАЙМО «НАФТОВИК»

Спочатку про результати матчів передостаннього туру в чемпіонаті країни з футболу серед команд другої ліги української зони: «Зірка» — «Дніпро» — 2:3, СКА — «Океан» — 1:0, «Динамо» — «Чайка» — 1:0, «Хімік» — «Кривбас» — 2:0, «Маяк» (Харків) — «Маяк» (Очаків) — 2:3, «Десна» — «Закарпаття» — 2:1, «Автомобіліст» — «Карпати» — 1:0, «Поділля» — «Шахтар» — 2:1, «Полісся» — «Сталь» — 2:0, «Верес» — «Кристал» — 3:0, «Темп» — «Колос» — 1:0, «Вагонобудівник» — «Прикарпаття» — 2:2, «Нафтовик» — «Приладист» — 2:0.

На останній ігровий день було відкладено вирішення питання з призовими місцями і визначення невдах чемпіонату. Але перш, ніж розповісти про найцікавіші матчі туру, хочу віддати належне працівникам Федерації футболу України, які складали календар ігор для команд другої ліги. Саме в останньому турі зустрілись між собою лідери. Це ж треба було так вгадати!

Охтирський «Нафтовик» вже в ранзі чемпіона приймав «Прикарпаття», яке в разі невдачі залишилося б з 70 очками. Таку ж суму могли набрати «Колос», або «Верес». Тому гра в Охтирці не була пересічною. Чемпіон уже в першому таймі довів свою перевагу. Попович (35-а хвилина) і Липинський (39), здавалося, заклали підвалини перемоги. Та Хомин (41) примусив засумніватися прихильників «Нафтовика». А коли Русак (53) зрівняв рахунок, гра загострилася. Господарі відповіли кількома атаками, одну з яких завершив Матвейченко. Але гості не знітилися і на 85 хвилині Григорчук вирвав потрібну для його команди нічию — 3:3. Отже, «Прикарпаття» з 71 очком стало другим.

Не менш напруженим був поєдинок у Рівному, де «Верес» приймав «Колос». Тільки перемога дозволяла господарям претендувати на медалі. Тому й не диво, що вони нервували, не могли налагодити стрімкі атаки. Лише на 65 хвилині «Верес» отримав шанс. Новак реалізував пенальті. Але на 81 хвилині Топчієв розвіяв надії «Вереса» та його прихильників. Команди набрали однакову кількість очок 69, але «Колос» у першому колі здобув перемогу над «Вересом»...

Ось міні-коментар до чемпіонату заступника голови Федерації футболу України **Євгена КОТЕЛЬНИКОВА:**

— Турнір вдався. В українському футболі з'явилися нові цікаві імена. У вищій лізі, яку плануємо створити, «Нафтовик» і «Прикарпаття» не будуть хлопчиками для биття. Я в цьому переконаний.

Два аутсайдери визначилися раніше: «Маяк» (Харків) та «Зірка». Кіровоградці вже третій сезон опиняються в подібному становищі, але Федерація жаліла їх. Тепер такого не буде. А боротьбу за виживання вели ще «Чайка», «Маяк» з Очакова і «Океан». Очаківці в останньому турі перемогли в гостях «Хімік» — 2:1. У переможців відзначилися Бурименко (60) та Бугай (70), у переможених — Бублик (65). Отже, «Маяк» залишається, а прощається з лігою майстрів «Океан» з Керчі...

Трохи раніше визначилися три команди, які у наступному році замінять невдах. Це маріупольський «Новатор», «Кристал» (Чортків, Тернопільської області) та «Поліграфтехніка» (Олександрія, що на Кіровоградщині).

Ярослав СЕРГІЄНКО.

ТАПІ ПРОПОНУЄ СПОНСОРСТВО

Власник більшості акцій всесвітньовідомої фірми «Адідас», президент французького футбольного клубу «Олімпік» з Марселя Бернар Тапі заявив, що готовий стати спонсором команди Хорватії на Олімпіаді в Барселоні наступного року. Про це повідомив кореспондент агентства АДН із Загреба.

Як відомо, НОК Хорватії тепер пробує добитися дозволу Міжнародного олімпійського комітету виступати на майбутніх літніх Олімпійських іграх окремою командою.

Тапі має намір на наступному тижні відвідати Загреб і підписати відповідну угоду з НОК Хорватії.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради України

Головний редактор
Сергій ПРАВДЕНКО

Редколегія:
Анатолій ГОРЛОВ
перший заступник головного редактора
Олександр БІЛИК
заступник головного редактора
Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ
член-кореспондент АН України
Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ
оглядач, завідуючий відділом культури
Леонід САМОЙЛЕНКО
заступник головного редактора
Борис СИДОРЕНКО
заступник головного редактора
Анатолій СОЛОНСЬКИЙ
редактор відділу кореспондентської мережі
Віталій СУДДЯ
відповідальний секретар

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:
Заступник головного редактора — Борис Сидоренко.
Чергові редактори — Володимир Сіробаба, Віктор Браницький.
Автори макета — Анатолій Мироничев, Леонід Підлужний.
Випусковий — Леонід Клюско.
Оформлення — Володимир Кисельов.
Коректори: Тамара Баштанник, Наталія Власик, Людмила Морозова, Людмила Нєсєна, Антоніна Сильверстова, Любов Станачич, Людмила Терещук.
Верстальники: Тетяна Балюк, Ольга Яценко, Алла Будникова, Марія Солодюк, Сергій Скаженюк.
Лінотипісти: Наталія Позняк, Валентина Чичирко.

* * *

Комбінат друку видавництва «Радянська Україна» проспект Перемоги, 50. 252047, Київ 47.
Індекс 60955.
Тираж 158.700
Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.
Зам. 0315220.